

IZVESTJA

Muzejskega društva za Kranjsko.

Letnik XIII.

1908.

Sešitek 3. in 4.

Iz nekdanjih samostanskih knjižnic v Stičini, Kostanjevici, Bistri in Pleterjah.

Spisal P. pl. Radics

Cistercijani v Stičini in Kostanjevici, ki so zvršili veliko kulturno delo s tem, da so griče po Dolenjskem obsadili s plemenito trto, obširne ravnine pa spremenili v rodovitna polja, kakor tudi kartuzijani v Bistri in Pleterjah, ki so hodili v pragozde na lov zoper škodljivce kmetijstva, zoper medvede in volkove, vsi ti so si poiskali radi v celicah svojih samostanov po dovršenem dnevnem delu odpočitka pri knjigah, katere so jim pred iznajdbo tiskarske umetnosti z občudovanja vredno marljivostjo in umetno roko napisali ali naslikali njihovi sbratje. Ko so odpravili omenjene samostane koncem 18. stoletja, prepeljali so iz njih knjige v Ljubljano in so ž njimi zasnovali sedanjo c. kr. studijsko (nekdanjo licealno) knjižnico v Ljubljani, v kateri se še sledi sestav nekdanjih knjižnic. Tu leži namreč cela vrsta zapisnikov o knjigah, izgotovljenih od komisij za razpustitev samostanov. Nekaj knjig je odbrala komisija za Dunaj, nekaj jih je pa dobila c. kr. licealna knjižnica v Ljubljani.

L. 1788. je ukazala vlada napraviti zapisnik o teh literarnih zakladih in l. 1793. se je otvorila bralna dvorana ljubljanske licealne knjižnice pod vodstvom učenega knjižničarja Franca Wildeja, tačasnega profesorja modroslovja in ravnatelja modroslovne fakultete na ljubljanskem liceju. Nova knjižnica je štela s prejšnjimi knjigami in z onimi, ki so došle iz Stičine,

Kostanjevice, Bistre in Pleterij, ter iz odpravljenega jezuitskega samostana v Ljubljani, dalje iz samostanov obojih (bosih in obutih) avguštincev v Ljubljani, servitov v Devinu, od l. 1787. odpravljene c. kr. družbe za kmetijstvo in koristne umetnosti v Ljubljani in iz Peerove privatne knjižne zbirke, ki je pripadla državi, skupaj 19.415 zvezkov. Na knjigah je včasih na naslovnih listih zapisano, iz katerega samostana so došle, n. pr. »Catalogo monasterii . . . inscriptus Anno . . .«, pri drugih knjigah se to sklepa iz opazk ob robovih ali pod vrsticami, za nekatere knjige se pa more določiti, odkod so došle, le s pomočjo zapisnikov, ki so se napravili o knjižnicah odpravljenih samostanov.

Pogledati hočemo tedaj v studijski knjižnici shranjene knjige in rokopise, došle iz onih samostanov, ki so navedeni v naslovu tega spisa, in posebej navesti one iz 15. stoletja (inkunable), od poznejših knjig pa tiste, ki se tičejo dežele kranjske (Carniolica).

I.

Knjižnica nekdanjega cistercijskega samostana v Stičini.

»Alfabetični zapisnik c. kr. knjižnice v Stičini«, katerega so napravili l. 1788. (samostan je bil odpravljen l. 1784.), obsega 74 folio listov in našteje 2663 knjig. Temu zapisniku je privezan zaznamek knjig po materijah, ki ima to-le razdelitev: Biblija in njeni razlagalci 113 del; asceti 295 del, zgodovinarji 179 del, modroslovci, medicinci in klasiki 263 del, pridigarji 232 del, bogoslovci 141 del, sveti očetje in glavni cerkveni pisatelji 103 dela, raznih je 73 del, juristi 248 del, kanonisti in cerkveni zbori 180 del.

Med temi knjigami je *38 rokopisov, ki so došli iz Stičine*, in sicer se glase naslovi:

Biblia Sacra utriusque testamenti op. ms. in membrana a Script. anonymo in 8°.

Bedae (Vener. Presbit.) Super 7 Canonicas epistolas Efdram et Tobiam comentarii op. ms. in membr. a Script. anon. in Fol.

Roberti (Abbatis) Super Apokalipsim comment. ms. in membr. in Fol.

Glofsarium in novam et antiquum Testam. a Script. anon. op. ms. in membr. in Fol.

Prophetae Sacrorum bibliorum op. ms. in papiro a Script. an. in Fol.

Origenis in librum numerorum, et Hieronimi in Apokalipsim comentarii in volumine uno op. ms. in membr. a Script. anon. in Folio.

Hieronimi (Divi) Presbiteri Comment. in Danielem Prophetam op. ms. in membr. a Script. anon. in Fol.

Expositio epistolarum divi Pauli juxta mentem diverforum Ecclesiae Patrum in Fol. op. ms. in membr. a Script. anon.

Bedae (Vener. Presb.) commentarius in Evang. Matthaei op. ms. in memb. a Script. anon. in 4to.

Eusebii (Presbit.) Super Prophetias Joël, Amos, Zachariae, Jonae et Malachiae in Fol. op. ms. in memb. a Script. anon.

Gregorii (Magni) libri moralium pars 3 op. ms. in membr. a Script. anon. in 4to.

Vincentii (S. Ferreri) Sermones in 4to op. ms. in papiro a Script. anon.

Bernardi (S Abbatis) Sermones et narationes diversae in 4to op. ms. in membr. a Script. anon.

Pauli (Episcopi Frising.) comentarius in opera S. Bernardi op. ms. in pap. a Script. anon. anno 1376¹⁾ in 4to.

Isidori (S. Hispalensis) libri sententiarum explanati opus mancum ms. in membr. in Fol.

1) Prav za prav l. 1373.

Bernardi (S. Abbatis) de consideratione ad Eugenium Papam aliaque opera cum quibusdam Scriptis Odonis Abbatis op. ms. in membr. a Script. anon. in Fol.

Ambrosii (S. Episcopi) opera diversa op. ms. in membr. a Script. anon. in Fol.

Hieronymi (S. Presb.) epistola op. ms. in membr. a Script. anon. in Fol.

Hugonis (a S. Victore) in libros sententiarum et allis objectis Theologiae vol. 2 op. ms. in membr. a Script. anon. in Fol.

Lactantii (Firmiani) opera, de falsa religione etc. op. ms. in membr. in Fol.

Ruperti (Abbatis) de victoria verbi Dei op. ms. in membr. in Fol.

Isidori (S. Hispalensis) op. ms. et mancum in Fol.

Augustini (S. Aurelii Episc. Hip.) adversus Paganos op. ms. in membr. a Script. anon. in Fol.

Hieronymi (S. Presbit.) Epistolae ad Paulinum op. ms. in membr. a Script. anon. in Fol.

Gregorii (S. Papae magni) Libri moralium vol. 3 op. ms. in membr. a Script. in Fol.

Augustini (S. Aurelii Episc.) explanatio Pfalorum a Pfalmo 1 usque ad 51 op. ms. in membr. a Script. anon. in Fol.

Summa Juris Canonici op. ms. in membr. a Script. anon. in 4to.

Augustini (S. Aurelii) de Agone Christiana op. ms. in membr. a Script. anon. in Fol.

Zohis (Jacobi) Super 4^{tum} librum Decretalium op. ms. in carta a Script. anon. in Fol.

Juridici tractatus de diversis materiis Ecclesiasticis op. ms. 1410 in papiro in Fol.

Prosdocimi Super 2do libro decretalium op. ms. in papiro in Fol.

Commentarius in 4^{tum} librum Decretarium op. mancum et ms. in papiro a Script. anon. in Fol.

Zarabelle²⁾ (Franc. Card.) Super 4^{tum} et quintum librum Decretalium op. ms. et mancum in papiro in Fol. a Script. anon.

Ejusdem Authoris Super 3. librum Decretalium op. ms. in papiro a Sigismundo Lombger op. manc. in Fol.

Ejusdem Authoris Super 2 dum librum Decretalium op. ms. et mancum in papiro a Script. anon.

Tractatus Asceticus ms. in membr. a Script. anon. in Fol.

Cassiodori opuscula diverfa op. ms. in membr. a Script. anon. in Fol.

Cisterciense formulare de electione Abbatum et visitationibus ordinis in 4° op. ms. in membr. a Script. anon. Saeculi XVI.

Izmed naštetih rokopisov posebej omenjamo tiste, ki so važni sami po sebi, ali pa jih je pisar umetno okrasil, ali pa imajo ob robovih zanimive opazke.

1. S. Gregorii Magni *Moralium*³⁾ (XIII. stoletje). Perg., velika in mala fol. oblika mešana. Zvezek I. del I. in II. vel. fol. 214 listov (zadnji v 1/4 fol.), pisano v dveh vrstah, v vsaki je 34 vrstic; lepe, večinoma okrašene poslikane začetne črke, v začetnici *U* (list 9/b) je ptič, simbol stiškega samostana, začetnica *Q* (list 59/a, 124/a in 198/a) ima podobo letečega zmaja, ki pri prvih dveh leti navzdol, pri tretji pa počez. Na 214. malem listu stoji spodaj od pozneje roke (14. ali 15. veka) zapisana opazka: »Scribitur in portis, Meretrix est Janua mortis«.

Zvezek II., del III. mali folio 228 listov, berilo večinoma enovrstno ima po 21 vrstic, kadar je dvovrstno, je pisava prav mala. List 1/b nosi opazko: »Librum hoc scriptum sub honore S. Mariae, qui tulerit, pereat«. — Na listu 2/a zgoraj se imenuje pisar in prosi, da bi se ga za njegov trud spominjalo v molitvi, pišoč: »Lectori Bernhardus monachorum Christi minimus. Quoties | hoc commentum a me exaratum ad

²⁾ recte: Zabarellis Franciscus de.

³⁾ Signatura v studijski knjižnici M. S. št. 8, 4 zvezki v rujavem usnju.

legendum sumes, queso, ut | memineris laboris meque iuare studeas tue bono orationis«. — Na listu 228/a stoji ob strani opazka: »Amen dico vobis«. — Začetne črke so v tem delu male in redke.

Zvezek III., del IV. in V. veliki folio 188 listov, v dveh vrstah po 37 vrstic. — Na listu 1/a so znamenja: B · a · e · n · c · D · e · i · ω · t · n · n · y · n · s · t · i · t · i · † potem sledi: In nomine patris et filii et spiritus sancti. Amen | Sanctus petrus dum federet supra petram | marmoream misit manum ad caput et | dolore dentium fatigatus contristabatur. venit | ihs (Jesus) et ait. Quare contristaris petre. Ait. Uenit | vermis migraneus et deuorauit dentes meos. | Et ait ihs. Adiuro te vermis migraneus ut exeas | et recedas et ultra famulum domini N(osftri) non ledas. Amen.

Nato pride koledar in potem latinski stih:

faut lami fol re faut re. r faut
 flos est Dum laudet Abbato Gernune fructus
 lami fa ut mi re r La mi
 Est Cornutus Bos Adductor Gaudeat Eius
 fol re faut mi r faut la mi
 Dum Currente Boue Generatur funis Equorum
 fol re mi re r faut fol re faut mi re.
 Dum Bis Ago Grates fit Dum Cano Bós Aliorum.

Začetne črke so tudi v tem delu majhne in malo okrašene, le začetnica Q je kakor v prvem delu bolj skrbno izdelana in ima zmaja s perutnicama.

Na listu 287/b je daljša pisarjeva opazka o svetnih zadevah, ki se glasi:

hec sunt que in feculo abusive fiunt
 Senex fine religione. adolescens fine
 obedientia diues fine elemosina femina
 fine pudicia dominus fine ueritate
 christianus contentiosus pauper superbus rex ini-
 quus, episcopus negligens, plebs in disci-

plinata populus fine lege. Sic suffocatur iusticia et invehitur ira domini Dief fe-
flinant etas fatefcit feruor tepefcit
iniquitas crefcit, caritas refrige fcit
follicitudo augetur, labor frustratur
fortitudo minuitur infirmitas
multiplicatur, fides fallitur etas la-
borat moref finguntur, anime in-
durantur, mundus ipfe fenefcit. Leti-
cia praeteriuit, triflicia fuperuenit. Et fic
sunt omnia mutata et pauca fperantur bona.

Na listu 189/a se bere:

O fili care noli nimis alte volare. Si nimis alte volas
pennas tuas conburas W. M.

Zvezek IV, del VI., 175 listov, v dveh vrstah po 36
(pozneje po 35) vrstic, male začetnice. Na listu 1/b je začet-
nica P lepo stilisirana, predstavlja štiri zveri, gracijozno zavi-
hane drugo v drugo, pri začetnici Q (141/b) je vodoravno ležeči
zmaj. — Na listu 175/b stoji: »Explicit Sexta Pars Morali-
um Liber Tricesimus Quintus.

2. Glossarium in novum ac vetus testamentum.⁴⁾
(Trinajsto stoletje.) Pergamen folio 185 listov, tekst enovrsten,
na listu 1/a je večja začetnica. Na listu 185/b je pisar pri-
pomnil: fons indificiens pietatif mifere mifere mifere — Virgo
dulcis — Aue domina celorum aue domina angelorum salve
radix sancta est.

3. Hieronymi Presbyteri Commentaria in . . .
prophetas (XIV. stoletje). Papir fol. 189 listov, dvovrstni
tekst, začetnice precej majhne. — Na privezanem listu stoji
pisano od roke iz 17. stoletja: »Prophetarum omnium liber,
quos in sacris litteris Romana ecclesia recipit. A. 1641.⁵⁾ Fol.
1/a Cathalogo Sitticensi in scriptus».

⁴⁾ C. kr. stud. knjižnica rokop. št. 11.

⁵⁾ Ibidem, rokop. št. 62.

4. Pauli Episcopi Frisingensis Commentarius in opera S. Bernardi.⁶⁾ (XIV. stoletje.) Papir fol. 190 listov. — Na koncu stoji na str. 190^b zapisano: »Explicit Liber undecimus Librum istum contulit monachus Victorienfis reverendus pater et dominus graciosissimus Dominus paulus ecclesiae frisingensis episcopus Anno domini M^o. Tricentefimo lxxiii.«.

5. Vita Stⁱ Bernardi.⁷⁾ (XIV. stoletje.) Pergamen fol. 247 listov, lepe začetnice, a brez okrasbe z zlatom. Na listu 1^{/a} je zapisano: »Non videat Christum qui librum subtrahit istum, Qui te furat te reddat aut moriatur. — Otto tenet mappam madidam mappam tenet Otto. — List 1^{/b}: Cathalogo Sitticenfis inscriptus. — List 99^{/b}: Explicit Vita Beatissimi patris nostri Bernhardi Primi Clari vallengis abbatis edita a uenerabili domno Bernaldo abbate Boneuallengis ex parte, partim etiam a domno Willhelmo Sti Theodorici abbate. — Životopis sv. Bernarda sega od lista 1. do vštetega 99. Potem pride nekaj životopisov drugih svetnikov.

6. Venerabilis Bedae Presbyteri Super VII Canonicas epistolas Esdram et Tobiam.⁸⁾ (XIV. stoletje.) Pergamen fol. 180 listov. Na fol. 15^{/a} stoji: Cathalogo S. Mariae in Sittich inscriptus. Začetne črke niso okrašene.

7. Decretalium Lib. II. III. IV. V.⁹⁾ Trije folio zvezki. Papir, 15. stoletje. Na spodnjem robu na listu 1^{/a} (IV—V) stoji: Post obitum Nobil. et Acutissimi Viri D. Georgy Zaule I. V. Dr. Nob. et Castissima Virgo Susanna Zaule Bibliothecae Abbatiae D. V. in Sittich Dono Dedit Anno 1642. — Na koncu III. zvezka se čita: Explicit lectura tertii libri decretalium Excellentissimi vtriusque juris doctoris domini Fran-

⁶⁾ Ibidem, rokop. št. 63.

⁷⁾ Ibidem, rokop. št. 7.

⁸⁾ Ibidem, rokop. št. 5.

⁹⁾ Ibidem, rokop. št. 54.

cisci de Zabarellis¹⁰⁾ in orbe famosissime monarche. Miferacione diuina sanctorum cofine et damiani Sacrofancte ecclesie Romanae dyaconi Cardinalis Florentini dignissimi Scripta et completa Constantiae provincie Maguntini de M CCCC · Xvj Indicione IX^a die vero Xj^a mensis Julii Amplifica fede pastore vacante Deo gracias.

8. IV. Libri Decretalium¹¹⁾ (XV. stoletje.) Papir fol. 107 listov, tekst dvostopčen. Na koncu fol. 107/b stoji: laus et gloria sit Christo in vigilia beate marie virginis de Augusto in Florencia A. M^oCCCC^oXCvII in studio florentino, quo anno legi secundum, quartum et quintum exceptis tribus ultimis titulis. — Explicit liber quartus decretalium secundum dominum Antho. de Butrio.¹²⁾ — Na zgornjem robu prvega lista (manjka namreč v začetku folianta nekaj listov) se bere: Virgo Susanna Zaulin¹³⁾ Abbatiali Bibliotheca D. Virg. Sittich dono dedit.

9. Formulare Cisterciense Procedendi in Abbatum Electionibus et Visitationibus Peragendi¹⁴⁾. (pisava iz XVI. stol.) Rokop. XV. stol. Pergamen 4° 189 listov (187, 188 manjka). — Na listu 1/a lepo okrašena začetnica *N* (emo afsumit sibi honorem, nisi qui vocatur) — zlato-rudeče-višnjeva v arabeskah (rudeče-zelena) v spodnjem ovinku je kalin. Na listu 166/b, katerega je pisala druga roka, stoji: Finis hujus operis et omnium rerum; potem je pisano hebrejski 3½ vrstice, kar se nadaljuje na listih 167—170 z latinskimi razlagami. — Na spodnjem robu lista 1/a stoji:

¹⁰⁾ Claruit in concilio Constantiensi. Anno domini MCCCCXVIII Vbi et moritur. — Liber de Scriptoribus Ecclesiasticis, pp. Trithemius, Basel 1494 Fol. 104/a.

¹¹⁾ C. kr. stud. knjižnica, rokop. št. 52.

¹²⁾ iure consultus omnium suo tempore facile celeberrimus et in aliis scripturis tam divinis quam humanis egregie doctus. — Trithemius l. c. Fol. 103/b.

¹³⁾ Susanna Zaule je tedaj podarila knjigo.

Op. pis.

¹⁴⁾ C. kr. stud. knjižnica, rokop. št. 32.

Sum ex libris Reuerendissimi in Christo patris ac Domini Domini Laurentii¹⁵⁾ Abbatis Sitticenfis Anno 1581.

10. *Libellus Statutorum Ordinis Cisterciensis* (XVI. stoletje) papir 8° 228 listov (na koncu 15 nepopisanih) spreadaj na treh listih vrsta opatov cistercijskega samostana v Runi na Štajerskem (kakor znano, so od ondod prišli menihi v Stičino, kakor sedanji menihi nove opatije stiške iz samostana Mehrerau na Predarlskem). 26. opat v Runi je Kristijan Anser¹⁶⁾, rodom Kranjec, in zraven stoji opomba: anno 1454 praedecepsoris officium promeruit eoque religiosissime 8 annos functus est, hinc vocatus ad Aulam Friderici III Confiliarius, confessarius et concionator est effectus.; 27. opat v Runi je Volbank Schröttl iz Kočevja¹⁷⁾; zraven je zapisano: Abbas creatus est anno 1461 uir doctus pius fermone facundus monasterio suo tunc fideliter et feliciter praefuit 35 annis ut virum Prelatum decet iustus cunctis amabilis constans, erexit plura aedificia et sumptuosos libros scribi curavit¹⁸⁾, qui adhuc supersunt communitati utiles.

Inkunabli (15. stoletja).

Vseh inkunablov je 57, trije so iz let 1460—1470, 10 iz let 1470—1480, 12 iz let 1480—1490 in 32 iz let 1490—1500. Največ knjig je iz duhovskih strok. Izmed svetnih knjig naj omenimo: 1474 *Commentarii in Juvenalem* (Romae) 1476 *Diodori Scriptoris Graeci opera historica* (Venetiis) 1478 *Perotti Suauißimum Rudimentorum grammatices* (Mediolani) 1480 *Grammatica* (Venetiis) 1482 *Justinianus*

¹⁵⁾ Lavrencij, opat stiški od 1580 (20. aprila) do 1601 (26. dec.), poprej priyor ondi, »pravi vojščak Gospodov« od hišnega zgodovinarja Puzelna imenovan »oče domovine«. Prim. moj spis: *Die Gegenaehte Albert und Peter von Sittich* i. t. d. Dunaj 1866. p. 71—82.

¹⁶⁾ C. kr. stud. knj. rokop. št. 134, polatinjeno ime.

¹⁷⁾ O njegovem delovanju glej zgoraj omenjeno mojo knjigo str. 41.

¹⁸⁾ Neki misale, krasen rokopis runske knjižnice, je baje opat Volbank sam kleče spisal.

Pandectae (Mutzebergae) 1488 Almanach (Mag. Joannis de Monte regio) ad annos 18 (Augustae Vindelicorum) 1488 Adnotationes in veteres Graecorum poëtas (graeco idiomate conscriptum) (Florentiae); 1488 Terentii Comediae (Venetiis) 1490 Arnaldi opera medica et chirurgica (Venetiis) 1490 Chronicon Mundi (Venetiis) 1493 Juvenal (Venetiis) 1494 Trithemius Joan. Liber de Scriptoribus . . . (Basileae) 1494 Horatius cum figuris (Venetiis) 1494 Perotti Cornucopiae sive Commentariorum linguae latinae (Venetiis) 1496 Antonini Repertorium (Argentinae) 1496 Summa quae Destructorium viciorum appellatur (Nuremberge) 1497 Vallen Laurent. Homeri . . . Ilias in Latinum sermonem traducta (Brescia) 1497 Cicero Epistolae familiares (Venetiis) 1498 Suidas Opera (Mediolani), 1499 Platonis Opera omnia graece conscripta (Venetiis) 1499 Plinius nat. historiarum libri 37 (Venetiis) 1499 Collecta et exercitata Friderici Sunczel Mofellani liberalium studiorum magistri in octo libros Phisicorum Areftotelis in almo studio Igolftadiensi (Hagenau).

Na nekem privezanem listu rokopisa o fiziki, kateri se drži omenjenega inkunabla iz l. 1499, stoji opazka: »Frater Georgius de Laybach professor in Sittich missus ad alme gymnasium Wiennense anno Domini Quadringentesimo octavo (a Reverendo in Christo patre Domino ac Domino martino¹⁹⁾ abbate in praelibato monasterio totoque conventu) et in tercia mutacione promotus sum op(b)tinuique locum tredecimum inter sexaginta tres examinatique sumus ad quatuor septimas integras a quinque examinadoribus et circa festum penthecostes.«²⁰⁾

¹⁹⁾ Martin, opat stiški do 1500. Prim. »Gegenäfte von Sittich« p. 41.

²⁰⁾ Leta 1500 je opozoril opat iz Rune stiškega opata, da je opat od Sv. Križa dijakom reda na dunajskem vseučilišču dovolil, vrniti se v svoje samostane, tako bo tudi stiški Gregor (Jurij) prišel domov; opat naj mu (runskemu opatu) povrne 20 gld. r. d., katere je plačal za Jurija. (Prim. »Gegenäfte«, p. 45.)

„Carniolica“.

Kranjske tiske je imela knjižnica stiškega samostana, ko so samostan odpravili, nastopne: Carolus Bor. Archi episc. Mediol. Instructiones pro confessariis Labaci 1721 (Cagnaronii Statuta Civitatis Tergest. Tergesti 1625). Calendarium ad bene moriendum, Labaci. »Crain, dessen Schlösser und Städte in Kupferbildern vorgestellt.« (Valvasors Topographia Carnioliae). Drexelii triplex cultus, Labaci 1750, Peritzhoffen Erbhuldigungsactus in Crain, Laibach 1739, Effen Panis coeli, Labaci 1720 Fasciculus Josephinus, Labaci 1683, Glückshafen Geistlicher, Laybach 1745. Gerbecii Chronologiae medicae Labaci 1699. Gerbecii Intricatum extricatum Labaci 1692. Gerbecii Vindiciae physico-medicae Labaci 1710. Hermanni Jos Quaestiones Labaci 1766. Hofstätter Quaestiones de sponsalibus Labaci 1711. Landhandveste des Herzogthums Crain Laibach 1687. Manu ductio Sacerdotis . . . Labaci 1759. Pegius Martin (iz Polhovega Gradca) Dienstbarkeiten Jngolstadt 1614. Pelzhoffer Arcanorum Status Labaci 1709. Pongraz Alb. Ord. Praedic. Manuale praesidium confraternitatis SS. Rosarii, Labaci (Synodus Dioecesis Goritiae Utini 1703). Schoenleben Sermones quadragesimales Salisburg. 1668, Schoenleben De origine Aug. Domus Habsburgo-Auftriac. Labaci 1680 in drug izvod Lab. 1703. Schoenleben Annus Sanctus Habsb. Auftr. Salisb. 1696. Schoenleben Carniolia antiqua et nova, Labaci 1681 (5 izvodov). Schoenleben Ämona vindicata (2 izvoda), Veritates aeternae Labaci 1738, Veritates contra libertinos Labaci 1768. Valvasor »Ehre des Herzogthums Crain« 2, 3, 4. Theil (2 izvoda).

(Dalje prih.)

Grobni spomeniki v Šmartnem pri Litiji.

Spisal Konrad Črnologar.

V krstni kapeli dekanijske cerkve v Šmartnem pri Litiji so vzdani štirje jako zanimivi nagrobni kameni iz 16. stoletja. Po skrbi g. dekana Ivana Lavrenčiča so jih prenesli semkaj iz stare župne cerkve, katero so l. 1899. podrli, da so na njenem mestu postavili sedanjo veličastno hišo božjo. Ti spomeniki niso le radi tega znameniti, ker so stari nagrobni spomeniki na Kranjskem že jako redki, ampak tudi radi skulptur in osob, katerim so postavljeni. Važni so za zgodovino domače umetnosti, pa tudi za lokalno zgodovino.

Krstna kapela se nahaja v pritličju južnega zvonika. Vhod vanjo je izpod pevskega kora. V sredi kapele je krstni kamen, v treh stenah so pa vzdani oni spomeniki v primerni visokosti, da se vse podrobnosti vidijo, a vendar jih ni lahko zastaviti, kakor so zastavljeni bili s klopmi v stari cerkvi. Dasi ima kapela samo dve mali okni, so vendar dovolj razsvetljeni.

Spomeniki so velike, štirivoglate plošče. Okoli je za dlan širok rob z grobnimi napisi, v sredi pa je štirivoglato vglobljeno polje s podobo v reliefu. Na treh kamnih je v približno $\frac{2}{3}$ velikosti podoba rajnega, na enem pa podoba Matere božje z Jezusom v naročju. Gledé izdeljave niso vsi spomeniki jednake vrednosti. Na dveh je podoba v ravnem, na enem pa skoro v polreliefu. Napisi so nemški v lapidarnih črkah; nekatere črke so nenavadne.

Nasproti vhoda v baptisterij sta spomenika Erazma Wagensberga, ki je umrl 16. marca 1522 (na levi), in Krištofa Bruckherschmida (na desni), ki je umrl l. 1537. V steni na desno je spomenik šmartinskega vikarja Jurija Smuka, ki je umrl l. 1533., in zadaj poleg vhoda je spomenik Erazma Lichtenberga, ki je umrl 3. marca l. 1566.

Spomeniki so mi že znani od l. 1879. Ogedal in deloma opisal sem jih že l. 1889, ko sem staro cerkev preiskaval, a

takrat sta bila dva izmed njih za klopni in je bila videti le njih gornja polovica, zato mi ni bilo možno prepisati niti napisov.

I. Najstarejši spomenik je Wagensbergov; 173 *cm* je visok in 81 *cm* širok. V polju je zgoraj v polukrogu zelo naturalistično vejevje, ki spominja še na gotiko. V sredi polja je mlad vitez v popolnem oklopu (Panzer), na glavi ima baret, v desnici zastavo (Lehensfahne), levico pa drži ob križatem meču. Pred nogami mu stoji ščit s tremi srpi, iz česar se sklepa, da je grb Wagensbergov. Sicer pa manjka to ime v napisu, ker je plošča ondi odbita. Wagensbergi so imeli srpe v grbu.

Napis ob robu slove: 1)

† HIE LEIT · BEGRABEN || DER · EDEL · VND VEST ERASM ·
(odbito; stari je pa moralo: »von wagensberg« ali »wagensberger.«) || DER · GESTORBEN · || IST · IM M CCCCC · X · X · II ·
DES · 16 · MERZ ·

Pokojni je moral biti iz bližnjega, po Valvazorju znanega gradu Bogenšperka (Wagensberg). V gradu na dvorišču je še vzdian grb rodbine Wagensbergov; v grbu so trije srpi. Valvazor ima njih grb v IX. knjigi na str. 105. narisani, a ondi je na drugem mestu še orel; tega so menda dobili Wagensbergi v grb, ko so postali grofi.

II. Drugi spomenik po starosti je spomenik šmartinskega vikarja Smuka. Visok je 169 *cm*, širok 74 *cm*. V polju je podoba Matere bežje z Jezuškom v naročju, kateremu Marija nekaj podaja, jabolko ali grozd.²⁾

Mati božja meži. Delo je slabejše, kot na drugih spomenikih. Morebiti je delano po kaki stari (čudežni) podobi.

¹⁾ Vsi napisi se prično zgoraj na levi od gledalca, bero se dalje na desno okoli plošče. Znamenje || znači, kje se napis ulomi.

²⁾ Zdaj je na tem mestu podoba poškodovana, a na glavnem sklepniku starega prezbiterja je bila ista podoba, tam pa drži otrok jabolko in ona mu daje grozd.

Napis se glasi:

**HIE · LEIT · BEGRABEN || HER · IORG · SMVCK · VICARI · BEI ·
DISEM · GOCZ (manjka, ker je odbito »havs«) || E · DEM || GOT ·
GENEDIG · SEI · ANNO M CCCCC · XXXIII.**

Morebiti je Smuk tudi cerkev zidal, ker je bila v glavnem sklepniku stare cerkve enaka podoba, v drugem pa podoba sv. Martina.³⁾

III. Nagrobna plošča Krištofa Bruckherschmida je 165 *cm* visoka in 73 *cm* široka. V polju leži speč (mrtev) človek z glavo na blazini, na glavi ima baret, oblečen je v nekaj plašč brez rokavov, roki ima sklenjeni kakor bi ležal na »parah«. Na nogah ima grb s srcem.

Napis: (kladvi kot znak rudokopov) **GRVES (g) OT · DAS
EDEL || (zopet oni znak) PERKWERCH ·/. HIE LEIT BEGRABEN ·
MEISTER || CRISTOF · BRVKHER || SCHMID · DEM · GOT ·
GENEDIG · SEY · I · 5 · 3 · 7.** (Bog blagoslovi plemenito rudokopstvo! Tu leži pokopan mojster Krištof Brukerschmid, komur bodi Bog milostljiv. 1537.)

Da je bil ta Krištof z rudarstvom v zvezi, znači oni izrek in pa rudarska znaka. Najbrže je bil lastnik rudnika in je topil rudo. Da se tu misli na domači rudnik (v hribu Sitarjevec) med Litijo in Šmartnim, ni dvomiti. To bi bil dokaz, da je bil tu rudnik že pred 1537. letom. Svinčeno rudo so kopali še v začetku pret. (19.) stoletja, potem so opustili in okolo l. 1880. so zopet pričeli z delom in sezidali moderne naprave v Litiji, v katerih še topé, a rude ne kopljejo več tu.

IV. Največji je Lichtenbergov spomenik, pa tudi najlepši in najskrbneje izdelan. Visok je 205 *cm*, širok 93 *cm*. Med napisnim robom in dnom je poševna z meandri okrašena ploskev, čez katero sega podoba deloma do dna. Osoba je v popolnem oklopju, vse je delano skoro gotovo po originalnem orožju in oklepih. Bradat mož, skoro naravne velikosti, je ves

³⁾ Vsi plastično okrašeni sklepniki starega svetišča so porabljeni v novi cerkvi.

oblečen v železne oklepe, na glavi ima čelado (šlem), okrašeno z nojevimi perjem, v levici drži zastavo z grbom Lichtenbergov, v desnici kladvo (menda bojno kladvo = Schlachthammer ali bojno sekuro), ob boku mu visi na levi velikanski meč, na desni bodalo (na nožnici je še zapisano »TOLIH«), okolu leve noge se mu vije kača (menda znak one iz raja, vsled katere je smrt prišla med ljudi). Vse je jako natančno izklesano. Poleg leve noge je štirivoglata ploskev z napisom iz sv. pisma, (po čemur sodim, da je bil pokojnik morda protestant). Spodaj sta še dva para grbov. Nad vsakim je kakor odprta knjiga (ali pergamen) z imeni. Prvi grb od leve na desno od gledalca ima jednoglavega kronanega orla in nadpis: »vater | sigmvnd | liechte | nberger«, drugi na ščitu moško bradato glavo in nadpis: »mvetter vrs | vla lichte | nbergerin | geborne von | pvrkhtal.« (To sta njegov oče in mati.) Tretji grb kakor prvi z nadpisom: »svn | erasm | von | liechten | berg;« četrti ima v grbu dva krivca (ali srpa) z nadpisom: »havsfrav ma | gdalena von liechtenberg | geborne von | dietrichstein.« (Njegov sin in tega žena.) Na štirivoglato plošči sta napisana dva svetopisemska izreka iz evangelija sv. Janeza, in sicer iz 3. in 11. poglavja, ki se ozirata na vstajenje; ob robu spomenika pa je napis: **HIE LIGT BEGRABEN DER EDEL VND ERNVEST HER ERASMVS VON LICHTENBERG ZV RADLSTAIN DER GESTORBEN IST DEN IIII. TAG M^oNATS MARTII IM M · D · LXVI · IAR DESSEN SEEL DER ALMECHTIG GOT GENEDG VND BARMHERZIG SEIN WOLLE.**

Napis na oni tabli pa je ta: »iohannes am III. capitl | also hat gott die | welt geliebt, das er | seinen eingebornen | son gab auff das al | le die an in glavben | nicht verloren wer | den sonder das ewige | leben | haben«. (Po Wolfvem sv. pismu str. 278: 16. vrsta: »Zakaj Bog je svet tako ljubil, da je dal svojiga edinorojeniga Sinu, de, kdor koli vanj veruje, se ne pogubi, temuč ima večno življenje.«)

»iohanis am XI · capitl · | ich bin die aufferst- | ehung vnd das leben | wer an mich glav- | bet, der wird leben | ober gleich stvrbe | vnd wer da lebt. vnd | glaubt an mich, der wirdt

nimmer mehr | sterben.« (XI. vers 25 in 26: »Jest sim vstajenje in življenje; kdor v me veruje, bo živel, akoravno umerje. In kdor koli živi in v me veruje, ne bo umerl vekomaj.«)

Protestanti so radi rabili te verze na svojih grobnih spomenikih.

Grad Lichtenberg je stal severno pod Wagensbergom ter je bil že za Valvazorja razvalina, ki je narisana v Valv. XI. knj. str. 338. Po Valvazorju je bila rodbina Lichtenbergov že 300 let poprej na Kranjskem. Leta 1393. sta bila Bertold in Griffio L. posestnika v tem gradu. Okolo 180 let pred Valv. je dobil grad Baltazar Wagensberg po ženitvi z Veroniko Lichtenberško. Njun sin je bil Erazem Wagenz Wagensberga. 50 let pred Valv. je kupil graščino Jurij Kaysel, posestnik Wagensberga, kateri je dal grad Lichtenberg deloma podreti. 1672 ga je kupil naš kronist Valvazor, ki ga je pa tudi podiral ter kamenje porabljal pri zidanju na Wagensbergu.

Grb baronov Lichtenbergov v Valv. v IX. knj. str. 108 ima v 2. in 3. polju ravno takega orla, kakor je na tem spomeniku, v 1. in 4. pa leva, kakor ga ima sedaj še živeča grofovsko rodbina Lichtenbergov. Tega leva so menda dobili Lichtenbergi, ko so postali baroni.

Želeti je, da bi se tudi drugje jednaki spomeniki primerno shranili, osobito ako leže na tleh, da bi jih dvignili in na primernem kraju vzdali.⁴⁾

⁴⁾ Podpisani prosi p. n. gospode duhovnike in druge ljubitelje domače zgodovine, naj mu naznanijo, kje se še nahajajo podobni spomeniki. V Stičini so n. pr. razun dveh vsi zginili. Nekaj spomenikov je že znanih, n. primer v Ljubljani, v Boštanju ob Savi, v Novem Mestu, Kočevju itd.

Konrad Črnologar.

Iz arhiva grofa Sig. Attemsa v Podgori.¹⁾

Spisal dr. Fr. Kos.

(Dalje.)

Št. 128.

1531, dne 3. novembra. Biljana.

»Anno mill. quingent. trig. primo, indictione quarta, die Veneris tertia mensis Novembris, actum in villa Biane in domo Pauli Saletu versus in Stuffa, presentibus egregio domino Tibaldo de Tibaldis de sancto Daniele²⁾ Cormoni gastal. substituto, Coriano Saiz de Biana et Juri q. Steffani de Selumbergo³⁾ testibus habitis, vocatis et rogatis. ◀

Že prej sta Pavel, sin rajnkega Leonarda Zaletela [»q. Leonardi Saletu◀], ter Simon, njegov nečak in sin rajnkega Gregorja Zaletela iz Biljane [»q. Gregorii Saletu de Biana◀], med seboj razdelila vsa svoja posestva, lastna in v najem vzeta, potem desetine ter vse premakljivo blago, kar je razvidno iz listine, ki jo je spisal Ivan, kancelar v Korminu. Sedaj sta na novo potrdila to razdelitev ter sklenila, da je nikdar ne premenita.

Notar: Diomedes Grassettus de Portuuario.

Št. 129.

1532, dne 13. avgusta. Gorica.

»Anno mill. quingent. triges. secundo, indict. quinta, die tertia decima Augusti, actum in terra Goricie in domicilio habitationis infrascripti dni. testatoris in eius thalamo⁴⁾ . . .

¹⁾ Prvi del tega spisa je natisnjen v lanskem letniku Izvestij, str. 57—84, 97—131 in 137—176.

²⁾ S. Daniele na Furlanskem blizu Taljamenta.

³⁾ Šalimberg blizu Biljane v goriških Brdih.

⁴⁾ Thalamus (*θάλαμος*), notranja soba, spalnica.

present. nobilibus viris Bernardo Rabatta, Georgio Stampa, Christophoro Ressor, Dario Neuhauser, Martino Proderli, Ulvino de Attimis et Francesco Fontana, testibus.«

Ivan, sin Ahaca iz Dornberga [spect. et generosus d. Joannes spect. et generosi d. Achazi Dorumberger], bivajoč takrat v Gorici [in terra Goricie], izraža v svojem testamentu željo, da bi se njegovo truplo prepeljalo v Kormin v cerkev sv. Adalberta ali pa se pokopalo na goriški zemlji v cerkvi sv. Frančiška v raki njegovih prednikov. Naj pa bode že pokopan tu ali tam; kjer bi se to zgodilo, tam naj se daruje večje število maš za izveličanje njegove duše. Svoji hčerki Luciji voli kot doto 400 cekinov, svoji soprogi Antoniji pa razen njene dote, ki znaša 500 cekinov, tudi pripis [contradotem] v znesku 225 cekinov, kar je razvidno iz dotične ženitovanske pogodbe. Svoji soprogi Antoniji prepušča svoje posestvo z vrtom in brajdo, ki meri kakih pet njiv zemlje, pri Borgnanu [in pertinentiis Boorgnani]⁵⁾, kar sedaj obdeluje Martinucij iz Borgnana, ter svojo hišo v Gorici, v kateri je prebival [domum sue proprie habitationis . . . in terra Goricie]. Po njeni smrti naj ta posestva razen njene dote in rečenega pripisa dobé njegovi dediči. Vse drugo premakljivo in nepremakljivo imetje pa zapušča svojim sinovom Ludoviku, Juriju, Frančišku in Hieronimu in sicer vsakemu enak del. Ako bi on s svojo soprogo Antonijo ali pa s kako drugo legitimno ženo dobil še kakega sina posmrtnika [et si contigerit ipsum ex dicta nob. d. Antonia eius uxore vel quacunq̄ue alia leg. uxore habere perven. in lucem postumos . . .], naj ta dobi prav tako velik delež premoženja, kakor prej imenovani sinovi; ako bi se pa rodile še kake hčere, naj dobe po 400 cekinov v zlatu, kakor njegova hči Lucija.

Notar: Balthasar q. Simonis de Baldassariis.

⁵⁾ Borgnano je blizu Kormina.

Št. 130.

1533, dne 31. marca. Dunaj.

Ferdinand, kralj rimski, ogrski in češki itd. naznanja, da je »Veit Freiherr vom Turn vnnd zum Creutz«⁶⁾, njegov svetovalec ter hofmajster njegovih otrok, že za rajnkega cesarja Maksimilijana po njegovih (cesarjevih) vojnih svetovalcih, ki so bili takrat v Gorici, posodil 276 funtov penězov in 40 šilingov črnih novcev [»swartzer müntz«] za vojne potrebe. Zato so se mu (Turnu) pa zastavili spodaj naštetih zemljišniki [»gült«] in posestva, kakor kaže neka listina takratnih vojnih svetovalcev. — Kralj Ferdinand pravi, da sedaj podeljuje imenovanemu Turnu dotične zemljišnike in posestva za rečeno svoto v popolno last z ozirom na zasluge, katere sta si pridobila zanj in za njegovo hišo on in njegov sin Franc. Ta posestva se nahajajo pri Sv. Križu [»zum Creutz«] in v Lokavcu [»zu Lockhawitz«,⁷⁾] od katerih razni, v pismu naštetih podložniki odrajtujejo po 3 funte penězov, 23 šilingov, 4 starje in 3 mere [»kaufmas«] pšenice, 5 starjev in 1 mero ovsa ter 13 urn [»vrn«] vina, računano vse po goriški meri [»görtzer mass«], dalje 5 kopunov, 2 kokoši in 2 pogači [»zwo pogätschen«]. Po veljavi, v deželi navadni, se ima računati en star pšenice po 15 funtov penězov, en star ovsa po 10 funtov penězov, ena urna vina po 40 šilingov, en kopun po 6 šilingov, ena kokoš po 4 šilinge ter ena pogača po en šiling. To vse znaša 276 funtov penězov in 40 šilingov.⁸⁾ Kralj Ferdinand ukazuje Volfgangu pl. Lambergu, svojemu svetovalcu in vicedomu kranjske kneževine, ter vsem svojim uradnikom, da naj imenovanemu Turnu priznavajo lastninsko pravico do rečenih posestev.

(Izv. list. na perg. z odtrganim pečatom. Na listini je lastnoročni podpis kralja Ferdinanda.)

⁶⁾ Creutz je sv. Križ pri Ajdovščini.

⁷⁾ Lokavec je vas blizu Ajdovščine na Goriškem. Blizu tam je tudi Sv. Križ.

⁸⁾ O vrednosti penězov in šilingov ter o velikosti starjev in mer glej Izvestja Muz. društva, II (1892), str. 23—29.

Št. 131.

1533, dne 23. julija. Kormin.

»Anno mill. quingent. triges. [tertio, indict.] sexta, die vigesimo tertio Julii, actum Cormoni in domo solite habitationis Thebaldi de Thebaldis gastaldionis Cormoni, presentibus ibidem nobili domino [...] Valentinis Menegono et Bernardo de Nespoletto, officialibus Cormoni et Lodo [....] Bigliana et Miclauo Mugirili (?) de Idria, testibus.«

Ko je leta 1519. meseca maja Ivan Vragulin, sin rajnkega Matevža Vragulina iz Kormina, v svojem imenu in v imenu svojega brata Mihaela, svojih sorodnikov Berthula in Petra, sinov rajnkega Jakoba Vragulina iz Kormina, prodal Pavlu Zaletelu iz Biljane [»Paulo Saleteu de Bigliana«] neki travnik za osem cekinov in dvajset solidov, kar je razvidno iz listine notarja Diomeda Grassetta, bivajočega v Korminu, so sedaj rečeni Ivan in njegovi sorodniki trdili, da so bili oškodovani, ker se travnik ni za pravo ceno prodal. Nato so na zadnje napravili tako pogodbo, da naj rečeni Pavel obdrži omenjeni travnik, zato pa naj še doplača šest cekinov in dvanajst septinov po računu, da je 20 septinov = 1 cekin [»ducatos sex et septinos duodecim in ratione viginti septinorum pro singulo ducato«]. To je Pavel Zaletel tudi storil ter v navzočnosti zgoraj naštetih prič izplačal zahtevano svoto. Omenjeni travnik je bil v prevalski okolici [»in pertinentiis Preuallis«] ter je segal na eni strani do zemlje Gregorja Skolarja in njegovih bratov iz Vilpož [iuxta Gregorium Scholarem et fratres de Vipulzano], na drugi pa do nekega travnika Blaža Zaletela, brata Pavlovega.

Notar: Joannes Cisterninus.

(Listina je zgoraj nekoliko poškodovana.)

Št. 132.

1534, dne 8. maja. Dunaj.

Ferdinand, kralj rimski, ogrski in češki itd., naznanja, da je prišel pred njega Martin Bruederl ter izjavil, da je kot fevdni

nositelj za Barbaro in Elizabeto, hčeri rajnkega Henrika Schütz-a, dobil od njega (od kralja) v fevd spodaj našteta posestva in desetine. Ker je pa rečena Barbara umrla, a zapustila hčer Nežo, vdovo po rajnkem Juriju Knorringerju, je prosil imenovani Bruederl, da bi mu kot fevdnemu nositelju za Elizabeto in Nežo potrdil spodaj naštete fevde. — Kralj pravi, da je to tudi storil ter mu iz nova potrdil naslednje fevde, namreč en mlin pri (reki) Vipavi med Prvačino in Dornbergom [»zwischen Bräbatsch vnnnd Dornberg«], en dvor v Prvačini [»zu Bräbatsch«], tri kmetije v Kanalu pri cerkvi Matere Božje [»im Kanall bey vnnser lieben Frawen kirchen«], izmed katerih eno obdeluje Peter, drugo Jakob in tretjo Andrej, tri kmetije in eno desetino v Brdih pri Gorici [»in Eggen bey Görtz«], dve kmetiji obdeluje neki »Zetze«, tretjo pa »Jure«, eno pustoto v Vipolžah [»ain öde hueben zu Wippelsach«] in zraven nekoliko travnika, dve pustoti v Štandrežu pri Gorici [»zu sannd Anndre bei Görtz«], eno kmetijo v Rupl [»zu Rupp«], kjer prebiva neki Valentin, ter tri kmetije in eno malo vinsko desetino v Gojačah nad Gorico [»zu Gayatschach enhalb Görtz«].

Št. 133.

1534, dne 31. avgusta. Schaffhausen.

Neža, vdova po rajnkem Juriju pl. Knoringen, naznanja, da je za 643 goldinarjev, goldinar po 60 krajcarjev, prodala svojemu bratrancu, plemenitemu Martinu Bruderl-u, vse svoje fevde z vsemi priteklinami, katere je podedovala po svoji rajnki materi Barbari pl. Almesshoffen, hčeri rajnkega Henrika Schütz-a. Ti fevdi, ki se vsi nahajajo v goriški grofiji, so: ena kmetija v Brdih [»zu Eggen«], dve kmetiji v Medani in v Vipolžah [»zu Medan vnd Wippelsackh zu Eggen«], dva travnika v Brdih, ena kmetija v Kanalu [»im Kanall«] ter ena kmetija v Morskem [»zu Marskh«].

(Izv. list. na perg. z dvema odtrganima pečatoma.)

Št. 134.

1534, die 7. septembra. Kormin.

»Anno mill. quingent. trig. quarto, indictione septima, die uero septimo mensis Septembris, actum Cormoni in domo proprie habitationis sign. Cosoli del Mestre⁹⁾, present. ibidem magistro Jacobo Triuisano, filio q. Joannis Triuisani, sutore¹⁰⁾, Francisco filio q. Antonii Cosul de S. Maria de Sclauniccho¹¹⁾ dicto Sclaugnat, ambobus in Cormono commorantibus, ac Mathia Taruisano filio q. Venuti de Solich habitante in sancto Rocho prope Goritiam¹²⁾, testibus.«

Leonardus Pagnaruttus de Pagnaco¹³⁾, sin rajnkega Antona, bivajoč v Korminu, je bil naprošen »a magnifico d. Vluino de Athimis Goritie commorante«, da bi kot oseba, ki ve za meje njegovih zemljišč v Korminu in ondotni okolici, opisal vse te meje. Pagnaruttus pravi, da je rad ubogal. Rekel je, da sam prebiva v hiši, ležeči »in villa Cormoni«, ki je lastnina gospoda Ulvina. Pri hiši je nekaj zemlje, ki sega do polja cerkve sv. Alberta v Korminu. Nato je Pagnaruttus opisal meje raznih njiv, travnikov in brajd, ki so se nahajale »in pertinentiis Cormoni« in sicer »apud S. Cancianum«, »in loco Cesariolla«, »in loco dicto in Luglia«, »in loco dicto in Langoriis«, »in loco dicto La del riu Podi«, »apud collem Squarni«, »apud collem Montiselli«, »super Boognano.«¹⁴⁾

Notar: Jacobus a Caballis de Cormono.

⁹⁾ Mestre, mesto blizu Benetek.

¹⁰⁾ Sutor = črevljar.

¹¹⁾ Vas S. Maria Sclaunicco je v Furlaniji od Vidma proti jugozahodu.

¹²⁾ Sedanje goriško predmestje Št. Rok ali Podturen.

¹³⁾ Pagnacco je vas v Furlaniji od Vidma proti severozahodu.

¹⁴⁾ Vsi ti kraji so v korminski okolici.

Št. 135.

1535, dne 20. januarja. Kormin.

»Anno nat. Dni. mill. quingent. trigesimo quinto, indict. octaua, die vigesimo Januarii. Actum Cormoni in domo habitationis Leonardi Pagnarutti, present. ibidem Vincentio de Rouereto, Colao ¹⁵⁾ Magnasio et Cedrono de Geyano, habitantibus Cormoni, testibus.«

Ker je plemeniti »Vluinus de Attemis« vzel Leonardu Pagnaruttu, bivajočemu v Korminu, vsa zemljišča, katera je ta (od njega) imel v najemu ali pa je dajal od njih polovico dohodkov [»de omnibus terris, tentis ab eo tam ad afflictum, quam ad medietatem«], in ki so se nahajala v Korminu ali pa so pod ta kraj spadala, je zarad odškodnine nastala tožba, katera je napravila Pagnaruttu nekoliko stroškov. Na zadnje sta se pogodila tako, da je Pagnarutt odstopil Ivanu Frančišku de Colloreto, zastopniku imenovanega Ulvina, osem kampov, od katerih je prej plačeval najemnino; a zato se mu je pa izbrisal dolg v znesku 40 cekinov, katere bi bil moral plačati rečenemu Ulvinu. Tudi se Pagnaruttu povrnejo stroški, katere je imel zarad tožbe.

Notar: Joannes Cisterninus notarius et Cormoni cancellarius.

Št. 136.

1535, dne 21. aprila. Dunaj

Ferdinand, kralj rimski, ogrski in češki itd, naznanja, da je uslišal Nikolaja barona Turna, svojega svetovalca in glavarja v Gradišču [»za Gradisch«] ¹⁶⁾, ki je zase in za svojega bratranca Ivana barona Turna prosil za sodno pravico [»Burgk-

¹⁵⁾ Colao = Nicolao.

¹⁶⁾ Gradišče ob Soči.

frid«] ¹⁷⁾ pri njenem gradu v Vipolžah [»Sloss Wiphelsackh«, ležečem v Brdih v korminski sodniji. Kralj Ferdinand pravi, da je to storil posebno zaradi zaslug, katere sta si pridobila zanj in za njegovo hišo. To sodno pravico imata po ondotnem obgradju, ki obsega hrib med potokoma Oblinčem in Birso [»Blinitza vnn d Bersa«] ¹⁸⁾ navzgor do cerkve ali kapele sv. Boštjana za (vipolškimi) gradom, navzdol pa do izliva Oblinča v Birso. Ves ta svet so njegovi (kraljevi) v ta namen postavljeni komisarji izmerili in z mejniki preskrbeli. Kralj Ferdinand pravi, da jima podeljuje imenovano pravico za Vipolže, vendar naj odtod gredo vsi prizivi [»Appellationen«] k prvi inštanci v Gorico, kakor je bilo to že prej v navadi.

(Izv. list. na perg. z enim jako poškodovanim pečatom. Na listini je lastnoročni podpis kralja Ferdinanda.)

Št. 137.

1535, dne 26. maja. S. l.

Katarina, hči rajnkega Vilhelma pl. Lamberga, gospoda v Boštanju [»zu Saunstain«] ¹⁹⁾, ter njegove soproge Ane, rojene pl. Kreid, naznanja, da je dobila od svojega očma Volfa barona Rogendorffa, sedanjega soproga svoje matere Ane, kot svojega varuha in varuha svojega brata Baltazarja pl. Lamberga očetovo dedščino v znesku 1000 funtov penězov sedaj, ko se hoče omožiti s plemenitim Volfom Krištofom pl. Liechtensteinom zu Nycolspurg.

(Izv. list. na perg. s tremi pečati.)

¹⁷⁾ Nemška beseda Burgfried je pomenjala: 1) mir, ki se v okolici takega grada ali mesta vsled pogodbe ni smel motiti; 2) pogodbo, ki je kaj takega določala; 3) ogradje ali obmestje, kjer se mir ni smel kaliti; 4) sodno pravico po kakem ogradju ali obmestju.

¹⁸⁾ Oblinč teče pod Vipolžami nad zahodni strani, Birsa pa na vzhodni. Kapela sv. Boštjana je bila tam, kjer je sedaj pokopališče v Kozani.

¹⁹⁾ Boštanj je na Dolenjskem blizu Radeč.

Št. 138.

1535, dne 20. avgusta. Kormin.

»Anno nativ. Dni. mill. quingent. trig. quinto, indict. octaua, die uero Martis uigesimo mensis Augusti, actum in centa Cormoni in domo proprie habitationis meę infrascripti notarii, present. ibidem Stephano q. Blasii Coperutti (?) dicto Fucich, Leonardo Brucino, ambobus de Cormono, ac magistro Francisco sartore, filio q. Dominici de Prademano²⁰⁾, dicti loci Cormoni habitatore, testibus.«

Ko je Leonard Pagnarutt de Pagnaco, sin rajnkega Antona, bivajoč v Korminu, vsled ukaza korminskega gastalda [»a gastaldione Cormoni«] dne 7. septembra leta 1534. opisal nekatera zemljišča gospoda Ulvina de Athimis ter navedel vse njih meje²¹⁾, ni pri tej priložnosti tudi s prisego potrdil resničnosti svoje izjave. Nato je pa »Vluinus de Athimis« v svojem pismu do korminskega gastalda zahteval, da naj rečeni Pagnarutt s prisego potrdi istinitost svojih besed. Podpisani notar izjavlja, da je k sebi poklical Pagnarutta, ki je nato v navzočnosti prič prisegel, dotakniviši se sv. evangelijev, da so resnične vse njegove trditve, zapisane v listini z dne 7. septembra 1534.

Notar: Jacobus a Caballis de Cormono.

Št. 139.

1535, dne 26. novembra. Dunaj.

Ferdinad, kralj rimski, ogrski in češki itd, naznanja, da je prišel pred njega Martin Bruederl ter mu povedal, da je po smrti Barbare, hčere rajnkega Henrika Schütz-a, kot fevdni nositelj za Elizabeto Gumpler, ki je bila sestra omenjene Barbare, ter za Nežo, vdovo po Juriju Knorringer, ki je bila hči rečene Barbare, dobil v fevd spodaj našteta posestva in desetine.

²⁰⁾ Pradamano, vas od Vidma proti jugovzhodu.

²¹⁾ Cfr. št. 134.

Elizabeta Gumpler je umrla ter zapustila dve hčeri, Marušo, soprogo Erazma Teutenhoferja, ter Jero, soprogo Matije de Churbinisch. Nato je Martin Bruederl prosil, da bi mu kot fevdnemu nositelju potrdil spodaj naštete fevde za Nežo Knorringer ter za njuni sestričini Marušo in Jero. — Kralj pravi, da je to tudi storil ter mu, iz nova podelil naslednje fevde, namreč en mlin pri (reki) Vipavi med Prvačino in Dornbergom [»zwischen Brabatsch vnnnd Dornberg«], en dvor v Prvačini [»zw Brabatsch«], tri kmetije v Kanalu pri cerkvi Matere božje [»im Kanall bey vnnser lieben Frawen kirchen«], izmed katerih eno obdeluje Peter, drugo Jakob in tretjo Andrej, tri kmetije in eno desetino v Brdih pri Gorici [»in Eggen bey Görtz«], dve kmetiji obdeluje neki Cej, tretjo pa »Jure«, eno kmetijo v Vipolžah [»zw Wippelsach«], dve pustoti v Štandrežu pri Gorici [»zwo öd hueben zu sand Anndre bey Görtz«], eno kmetijo v Rupih [»zu Rupp«], kjer prebiva neki Valentin, ter tri kmetije in eno malo vnsko desetino v Gojačah nad Gorico [»zu Gayatschach enhalb Görtz«].²²⁾

Št. 140.

1536, dne 4. januarja. Dunaj.

Ferdinand, kralj rimski, ogrski in češki itd., naznanja, da ga je Hieronima, soproga Martina Bruederl-a iz Gorice, prosila, da bi podelil njenemu soprogu vse tiste fevde po goriški grofiji, katere je nekdanj imel njen prejšnji soprog, rajnik Lenart Vischmaister, in jih je potem ona dobila, da jih uživa do svoje smrti. Kralj pravi, da z ozirom na prošnje imenovanega Martina Bruederla, potem z ozirom na škodo, katera se mu je (Bruederlu) zgodila v zadnji beneški vojski in z ozirom na to, da je njegova (kraljeva) orožnica v Gorici [»vnsr Zewghawsz zu Görtz«] na njegovi (Bruederlovi) zemlji, podeljuje njemu (Martinu Bruederlu) in njegovim dedičem vsa posestva, katera je imel nekdanj rajnik mojster Pavel Schuester.

²²⁾ Cfr. št. 132.

Št. 141.

1536, dne 30. avgusta. *Mergentheim*. (Sreda po sv. Jerneju.)

Walter iz Kronberga [»Walther von Chronbergk«] ²³⁾, administrator nemškega reda po nemških in laških deželah, naznanja, da ima ta red v svoji avstrijski pokrajini [»Balley Osterreich«] neko malo vinsko desetino blizu Križa ²⁴⁾ [»ainen cleynenn Weinzehennenden nahennd bey Creucz«], ki spada pod ljubljansko hišo rečenega reda. Z ozirom na potrebe nemškega reda po avstrijski pokrajini se je sklenilo, da se dovoli dežel-nemu komturu avstrijske pokrajine [»Landcomthuren der Balley Osterreich«], plemenitemu Erazmu baronu »von Thurn vnnd zum Creucz«, da se ta vinska desetina proda plemenitemu Vidu baronu »vom Thurnn vnnd zum Creucz«, najvišjemu hof-majstru otrok rimskega kralja.

Št. 142.

1538, dne 18. oktobra. *Gorica*.

»Anno nativ. Dni. mill. quing. trigesimo octauo, indict. undecima, die uero Ueneris decimo octauo mensis Octobris. Actum in castro Goritiae super sala inferiori, praesent. magnificis dominis Nicolao de Turri seniore barrone etc., Gaspare Lantherio, Simone de Taxis et Joanne de Orzono, omnibus Goritiae agentibus, testibus.«

Leta 1533. je »Gregorius de Scepaco, exactor camerae phiscalis« v Gorici, plemenitemu Martinu Proderli-ju zaradi njegovih ugovorov vzela neko državno zemljišče v Pečeh [»in uilla et pertinentiis uillae Peetz«] ter ga dal v najem Andreju Blondi. Pred kratkim je pa goriški kapitan »Gabriel comes de Ortemberg, barro in Frayestain et Karelspace« vsled prošnje rečenega Martina ukazal, da naj se dotično zemljišče iznova da v najem. »Hieronymus de Athymis, Goritiae et comitatus locumtenens«

²³⁾ Tu ne smemo misliti na Kronberg, ki je blizu Gorice.

²⁴⁾ To je Sv. Križ pri Ajdovščini.

ter prej imenovani »Gregorius de Scepaco« sta dobila nalogo, da bi to storila. Sedaj je zopet Martin Proderli dobil rečeno zemljišče v najem proti temu, da vsako leto plača v državno blagajnico, ki je v Gorici, [»camerae Goritiae«] po pet cekinov, cekin po 80 krajcarjev, potem en pezonal pšenice, tri kokoši in 10 jajec ter da prevzame vse javne dolžnosti, katere so s tem zemljiščem v zvezi.

Notar: Jacobus Campana, notarius et comitatus Goritiae cancellarius.

Št. 143.

1539, dne 26. junija. Gradišče.

»Anno Domini mill. quingent. triges. nono, indictione XII., die XXVI. mensis Junii, actum Gradisce in volto inferiori domus d. Venture infrascripti, present. dno. Jacobo Florio notario nunc in Gradisca moram trahente et Benedicto Rupel habitatore Fare²⁶⁾ testibus ad hoc vocatis, habitis et specialiter rogatis.«

Nikolaj de Blasis, vikar v Gradišču, plemeniti Nikolaj de Rabbata, komorni fiskal v Gradišču [»phisicalis camere Gradisce«], ter Ventura, padovanski meščan bivajoč v Gradišču, prepuste kot delegatje in pooblaščenca barona in viteza Nikolaja de Turri, kraljevega kapitana v Gradišču in Maranu ter imetnika gastaldije v Moši [»a magnifico et clarissimo barrone et equite d. Nicolao de Turri, Gradisce et Marani regio capitaneo dignissimo et gastaldie Mosse detentore ac possessore«], Pavlu, sinu rajnkega Lenarta Zaletela iz Biljane [»Paulo q. Leonardi Xalatej de Begliana«] kot fevd en travnik v Prevalu [»in Priual«]²⁶⁾, ki sega na vzhodu do potoka Traboka [»aqua vocata Traboch«], na jugu do travnika Leonarda Štekarja iz Ločnika, na zahodu do travnika rečene gastaldije, katerega obdelujejo dediči rajnkega Jurija Zaletela [»heredes q. Jury Xalatej«], proti gori pa do travnika Simona Suarda. Rečeni

²⁵⁾ Fara je vas blizu Gradišča.

²⁶⁾ Preval pri Biljani. Tam je tudi potok Trabok.

Pavel in njegovi nasledniki ne smejo brez dovoljenja gastaldije v Moši²⁷⁾ prodati ali pa zastaviti tega travnika. Nasprotno se pa Pavel zaveže, da bode od tega travnika vsako leto dajal oskrbniku omenjene gastaldije po dva pezonala ovsa goriške mere [»pisonalia duo auene ad mensuram Goritię«].

Notar: Hercules Orobonus Ferrarienssis fil. quondam doctoris Scipionis.

Št. 144.

1539, dne 26. junija. Gradišče.

Isti datum in iste priče, kakor v št. 143. Isti delegatje, ki so našteti v št. 143., prepuste Pavlu, sinu rajnkega Lenarta Zaletela iz Biljane, neki travnik v Prevalu, ki meji ob njegov (Pavlov) svet, proti temu, da bode vsako leto dajal oskrbniku gastaldije v Moši po eno kokoš.

Notar: Hercules Orobonus Ferrariensis.

(Listina se skoraj doslovno ujema z listino pod št. 143.)

Št. 145.

1540, dne 10. januarja. Gorica.

»Anno mill. quing. quadragesimo, indictione tertia decima, die vero sabbati decima Jan., actum Goritiae in terra superiori in edibus infrascripti venditoris.«

Plemeniti Ludovik iz Dornberga [»Ludouicus de Dornberga«] proda za 75 cekinov, cekin po šest liber, duhovniku Danielu de Cavana iz Pavije, župniku v Ročinju na Kanalskem [»presbitero Danieli de Cauana Papiae, plebano Canalis Roncinae«], neko zemljišče pri Ročinju, katero obdeluje Blaž Kraševc iz Ročinja [»super sedimine et terreno, sito in pertinentiis Canalis Ronzinae, rectum per Blasium Crasauitz de Canali Ronzinae«] in od katerega se na leto odrajuje po pet starjev žita goriške mere [»ad mensuram Goritiae«], kar naj se odslej

²⁷⁾ Moša je od Gorice proti zahodu.

na dan Marijinega vnebovzetja ali pa osem dni pozneje daje rečenemu duhovniku Danielu.

»Praesentibus Ambrosio Pausitz de Varnicho, Natale q. Colai de Romanzaco ²⁸⁾ habit. in Postcastro ²⁹⁾ et Blasio Gorsa de sancto Petro ³⁰⁾ testibus adhibitis.«

Notar: Petrus q. Joannis Mariae de Cistariis, publ. imp. auct. notarius Utin. praemissis interfuit, dum esset coad. cancellariae Goritiae.

Št. 146.

1540, dne 1. maja. Gorica.

»Anno mill. quing. quadragesimo, indict. tercia decima, die vero sabbati primo mensis Maii, actum Goritiae extra portam oppidi, present. magnificis d. Hieronymo de Attymis Goritiensis comitatus dignissimo locitenente et Otthomario Neuhauser de Goritia, testibus.«

Mihael, sin rajnkega Ivana Bizjaka, in Tomaž, sin rajnkega Jerneja Dekana, oba iz Biljane v Brdih [»de villa Wigliana in Collibus«], prodasta za deset cekinov, cekin po 20 septinov [»in racione settinorum uiginti pro ducato«], plemenitemu Martinu Proderle-ju iz Gorice neki vsakoletni fevdni dohodek, znašajoč en star žita korminske mere [»unam annuam liuellariam responsionem starii unius frumenti ad mensuram Cormoni«], ki naj se odrajuje rečenemu Martinu in njegovim dedičem o velikem šmarnu mececa avgusta od nekega vinograda in so-sednjega polja, ki se nahajata pri Biljani v kraju, ki se zove »Pratiscim« [»in pertinentiis Wiglianae in loco dicto Pratiscim«], in pa od Mihaelovega zidanega hrama v Biljani [»una canipa Michaelis murata posita in centa Wiglianae«].

Notar: Petrus de Portis de Tulmezo.

²⁸⁾ Remanzacco je vas med Vidmom in Čedadom.

²⁹⁾ Zastran kraja »Postcastro« gl. Izvestja Muz. dr., XII, 119, op.

³⁰⁾ Št. Peter pri Gorici.

Št. 147.

1540, dne 1. septembra. Gradišče.

»Niclas Freyherr vom Thurn vnd zum Creucz der Junger«, rimskega kralja svetovalec ter glavar v Gradišču [»Gradisch«], naznanja, da je več posestev zamenjal z Vidom, baronom »vom Thurn vnd zum Creucz«, svetovalcem rimskega kralja ter najvišjim hofmajstrom kraljevih otrok. Rečeni Vid mu je prepustil svoja podedovana posestva v Pradigoju, ki se tudi Medea imenuje [»zu Pradigey genant Medea«³¹⁾], potem v Verši [»Verscha«], Fratti [»Frätta«] in Romansu³²⁾; zato je pa on imenovanemu Vidu odstopil pet kmetij v Plačah [»zw Blatscha«³³⁾]. — Pričala in pečatila sta »Bonaventura von Egkh zu Neuburg, Ro. Ku. Maj. Rat vnnd Hauptman zu Tulmein, vnd Othmarn von Neuhaus.«

Št. 148.

1540, dne 11. septembra. Kormin.

»Anno nativ. Dni. mill. quingent. quadragesimo, indict. tercia decima, die sabati vndecimo Sept., actum Cormoni in domo infrascripti Antonii conductoris, present. nobilibus uiris dnis. Camillo Neonauser, Mathia Speranz de Goritia et Nicolao q. dni. Joannis Blasii de Cormono ac Martino officiale³⁴⁾ Cormoni, testibus uocatis et rogatis.«

Plemeniti »Vluinus de Attimis Goritię habitans« je dal Antonu »q. Zanelli de Madrisio, hospiti³⁵⁾ in Cormono« v najem nekatera svoja posestva in sicer »vnum bayarziium³⁶⁾ situm in Cormono«, »vnum campum in Cesarola«, »vnum

³¹⁾ Ta listina nam kaže, da se je vas Medea nekdanj Pradigoj zvala.

³²⁾ Vasi Medea, Verša, Fratta in Romans so od Kormina proti jugu.

³³⁾ Plače pri Sv. Križu v Vipavski dolini.

³⁴⁾ Officialis = uradnik.

³⁵⁾ Hospes = krčmar.

³⁶⁾ Bayarzius = borjač, dvorišče.

medium⁸⁷⁾ in Luglia«, »vnum campum in Langoriis«, »vnum medium versus sanctum Leonardum«, »vnum medium loci de sancto Canciano«, »vnum medium eunde Coronam«, »vnum pratum in pertinentiis Cormoni loci del Montisello«, »vnum pratum in pertinentiis Cormoni in loco Bouorgnan«. ⁸⁸⁾

Zato pa rečeni Anton obljubi na leto dajati omenjenemu Ulvinu po dva starja pšenice, en star hrušk korminske mere, en par kokoši, 20 jajec ter polovico vina, katero se pridela na naštetih posestvih. To vino naj omenjeni Anton pripelje v vinski hram gospoda Ulvina, ki se nahaja v korminskem okraju [»in centa Cormoni«].

Notar: Dominicus de sancto Felice.

Št. 149.

1540, die 14. septembra. Kormin.

»Anno nat. Dni. mill. quingent. quadragesimo, indictione tertia decima, die Martis quarto decimo Septembris, actum Cormoni in domo habitationis Antonii de Sena hospitis, present. nob. dno. Nicolao q. dni. Joannis Blasii de Cormono, magistro Francisco Pinza, Francisco Sclaugnatto et Petro de sancto Guirino⁸⁹⁾, omnibus habitantibus Cormoni, testibus.«

Leonard Pagnarut, bivajoč v Korminu, potrjuje, da je dobil od plemenitega gospoda Ulvina de Attimis, bivajočega Gorici, za izboljšanje [»melioramento«] nekega fevda v Korminu 44 cekinov, cekin po 6 liber, ter 4 $\frac{1}{2}$ libre.

Notar: Dominicus »e sancto Felice.

⁸⁷⁾ Medius = njiva, od katere so morali koloni odrajtovati polovico pridelkov.

⁸⁸⁾ Vsi ti kraji so v korminski okolici. Gl. tudi št. 134.

⁸⁹⁾ Najbrže S. Quirino, ki je od Kormina nekoliko proti zahodu.

Št. 150.

1540, dne 16. novembra. Gradišče.

»Anno Domini mill. quingent. quadragesimo, indict. XIII^a, die decima sexta mensis Novembris, actum Gradisce in cancellaria, present. dno. Bartholameo Beatiano et Antonio Panizola, testibus.«

Beltrand Guniat, bivajoč v Fari [»Beltrandus Guniatus habitans in Farra«], prepusti za 22 cekinov Pavlu Zaletelu, sinu rajnkega Leonarda, bivajočemu v Biljani [»Paulo Xalateo q. Leonardi, habitatori Beiane«], vse svoje pravice, katere je imel do dveh travnikov, ki spadata pod gastaldijo v Moši [»ex iuribus gastaldie Mossę«], ali pa so jih (pravice) pridobili Gregor in drugi sinovi rajnkega Jurija Zaletela [»Gregorii Xalatei q. Juri suo et fratrum nomine«], kar je razvidno iz dveh listin, izmed katerih je bila ena spisana dne 4. februarija 1539. ter druga dne 29. marca tekočega leta.

Notar: Hercules Orobonus Ferrariensis fil. quondam doctoris de Scipionis.

Št. 151.

1541, dne 2. marca. Gorica.

»Anno nat. mill. quingent. quadrag. primo, indict. quarta decima, die Mercurii secunda mensis Martii, actum Goritię coram dno. Hieronymo de Athymis, Goritię et comitatus locumtenente, sedente sub porticu siue logia platheę inferioris prope cimiterium ecclesię parochiallis, pŕesentibus excellenti doctore d. Aschanio de Uerona ac nobilibus d. Jacobo de Postchastrum, Antonio Papes,^{99a}) Phebus filio dni. Joannis a Turrj, Mathia

^{99a}) Tu se omenja med pričami plemeniti Antonius Papes (= Anton Papež). Ne vem, komu se imamo zahvaliti, da je slovensko ime Papež premenil v Papst ali Bapst. (Cfr. Czoernig, Das Land Görz und Gradisca, p. 636, 787.)

Speranzio et discretis Sebastiano Symonitj et Andrea Borssario, ambobus ciuibus, omnibus Goritię, habitantibus, testibus.*

Plemeniti Martin Proderle iz Gorice naredi v navzočnosti goriškega in solkanskega župnika Lukeža Pyter-ja [»presbitero Lucha Pyter plębano Goritię et Salcani«] naslednje volilo. Zaveže se zase in za svoje dediče, da se vsako leto plača rečenemu župniku in njegovim naslednikom pri farni cerkvi sv. Hilarija in Tacijana po šest cekinov, cekin po 6 liber in 4 solide dobrih novcev. V zagotovilo te svote zastavlja svojo hišo, ki se nahaja na goriškem trgu [»super plathea Goritię«] med hišo pl. Simeona Suardi-ja in hišo Andreja Chelbel-a, pod pogojem, da jo lahko on (Proderle) ali pa njegovi dediči rešijo, ako plačajo rečenemu župniku ali pa njegovim naslednikom 120 cekinov ali pa, če namesto hiše zastavijo kako drugo posestvo enake vrednosti.

Zato se pa rečeni župnik zaveže zase in za svoje naslednike, da se bode vsak ponedeljek v farni cerkvi sv. Hilarija in Tacijana v Gorici pred oltarjem sv. Križa brala sv. maša za umrle sorodnike imenovanega Martina ter se pele nekatere cerkvene pesmi. Neke druge cerkvene pesmi naj se pojejo vsak petek.

Notar: Jacobus Campana, notarius et Goritię cancellarius.

Št. 152.

1543, dne 5. januarja. Dunaj.

Ferdinand, kralj rimski, ogrski in češki itd., naznanja, da mu je Neža, vdova po rajnkem Juriju Khnorringer, odstopila spodaj naštete kmetije in desetine ter ga ponižno prosila, da bi jih dal v fevd njenemu bratrancu Martinu Bruederlu. — Kralj pravi, da je to tudi storil ter dal Martinu Bruederlu v fevd naslednja posestva, namreč tri kmetije in eno desetino v Brdih pri Gorici [»in Eggen bey Görtz«], potem eno pustoto in del travnika v Vipolžah v Brdih [»zu Wippelsach in Ecken«] ter dve kmetiji v Kanalu pri cerkvi Matere božje [»in Kanall bey vnnsen Lieben Frawen kirchen«].

Št. 153.

1543, dne 19. februarja. Gorica.

Plemeniti Franc baron »vom Thurn vnnd zum Creitz«, svetovalec rimskega kralja, komornik in glavar poknežene grofije goriške, zamenja s Štefanom Pechlerjem, župnikom v Kamnjah [»zu Camināah«], eno kmetijo pod pogojem, da rimski kralj kot deželni knez tudi potrdi to zamenjavo. Glavar Thurn prepusti župniku svojo prostolastno kmetijo v Malovščah pri Gojačah [»Maltlach bey Goyatsch«]⁴⁰⁾, katero obdeluje Valentin Braczl ter od nje na leto odrajtuje po 14 laških funtov v novcih. Ta kmetija spada pod kamenjsko faro in goriško sodnijo. — Župnik pa odstopi glavarju eno kmetijo v Dobravljah [»Dobrawlach«]⁴¹⁾, ki je lastnina kamenjske fare ter spada pod kriško sodnijo. Obdeluje jo Ambrož Furkič ter odrajtuje od nje vsako leto po 13 laških funtov in 5 šilingov. Glavarjeva kmetija donaša tedaj 15 črnih šilingov [Schwarzsilling«] več, kakor pa župnikova. Ta zamenjava je bila na mestu zarad lege rečenih kmetij. Desetino od kmetije v Dobravljah dobivajo že od nekdanjih župniki v Kamnjah. Podpisana sta Franc baron Thurn in pa kamenjski župnik Štefan Pechler.

Notar: Gregor von Seepach, ki je napravil dva enaka izvoda.

(Transsumpt iz neke listine kralja Ferdinanda z dne 11. maja leta 1545. Gl. št. 158.)

Št. 154.

1543, dne 6. oktobra. Gorica.

»Anno mill. quingent. quadrag. tertio, indictione prima, die sexta Octobris, actum Goritię sub logia comunis terre

⁴⁰⁾ Vasi Gojače in Malovšče sta med Črničami in Kamnjami na Goriškem.

⁴¹⁾ Dobravlje so blizu Sv. Križa v Vipavski dolini.

inferioris, presentibus nob. dno. Domno de Castello et dno. Marconni de Martiis testibus.

Plemeniti Simon Suardus proda za 23 cekinov, cekin po šest liber, plemenitemu Martinu Proderli-ju iz Gorice kos zemlje oranice, obsegajoč dve njivi, na Rojah pri Pečeh [»in loco dicto Narioiac in pertinentiis Petii«] pod pogojem, da ta kupčija nič ne zmanjša kraljevih pravic do desetini. Ta zemlja, katero je imenovani Simon nekoliko prej in sicer istega leta kupil od Jerneja Ploha iz Podgore [»a Jerne Ploch de Potgore«], sega na eni strani do poti, ki pelje iz Gorice v vas Peč [»strata, qua itur e Goritia ad predictam villam Pez«], na drugi do polja Jurija Colja [»campus Jurii Zolia«], na tretji do polja Mihaela Poterca iz Peči [»Michael Poterza de Pez«], na četrti pa do steze, ki deli desetine gospodov de Turri od kraljevih [»semita siue strata que dividit decimas dominorum de Turri et regie Maiestatis«].

Notar: Franciscus Capella, notarius et cancellarius Goritię.

Št. 155.

1544, dne 13. februvarja. Gorica.

»Anno mill. [quing.] quadrag. quarto, indictione secunda, die [Mercu]rii tertia decima mensis Februarii, actum Go[ritie] in stuba magnifici dni. Vluini de Athymis Goritie vicecapitanei, presentibus magnif. d. Vluino et Francesco Capella notario et coadiutore meo⁴²⁾, testibus.«

Bartolomej iz Čedadada, brat iz reda minoritov sv. Frančiška ter gvardijan samostana v Gorici [»guardianus conventus Goritie«], naznanja, da je z dovoljenjem g. Bernarda Rabatha, prokuratorja rečenega samostana, prejel od pl. Frančiška de Dorimbergo, sina rajnkega Ivana, deset cekinov, cekin po šest liber dobrega

⁴²⁾ Sc. notarii Jacobi Campanae. Ker so vrstice, katere je v spodnjem delu napisal notar Campana, gledé pisave popolnoma drugačnejše, kakor ostali deli listine, smemo sklepati, da je te spisal notarjev koadjutor Capella.

denarja, ter zato osvobodil imenovanega Frančiška nekega fevdnega davka, katerega je moral dajati imenovanemu samostanu.

Notar: Jacobus Campana, notarius et Goritie cancellarius.
(Listina je nekoliko poškodovana.)

Št. 156.

1545, dne 24. februvarja. Gorica.

»Anno mill. quingent. quadragesimo q[...]»⁴³⁾, die Martis vigesima quarta mensis Februarii, actum Goritie . . . (Imena prič se ne morejo povsem prav čitati, ker je nekdo prvotno pisavo po svoje popravljal.)

Tonič, sin Mihaela Apolonija iz Morskega blizu Ročinja na Kanalskem [»Tonich filius Michaelis Apolonii de Morscha prope Canalis Roncinam«], proda za sto cekinov plemenitemu Frančišku de Attimis, sinu Hieronima de Attimis, neki fevdni dohodek, ki znaša na leto štiri pezonale žita goriške mere [»pisinalium quattuor frum. ad mensuram Goritię«] in ki se ima vsako leto odrajtovati meseca avgusta okoli velikega šmarna.

Notar: Joannes Baptista Codessa de Gonario⁴⁴⁾, filius Sebastiani Codessa, publ. imp. auct. not. et in cancellaria Goritię coadiutor.

Št. 157.

1545, dne 20. aprila. Kormin.

»Anno mill. quingent. quadrag. quindo, indictione tertia, die Lunę vigesimo mensis Aprilis, actum Cormoni in coreicio»⁴⁵⁾

⁴³⁾ Na dotičnem mestu je listina tako poškodovana, da se ne more čitati. Črka »q« kaže, da bi moglo stati »quarto« ali pa »quinto«. Datum nam kaže, da je bila listina spisana v torek dne 24. februvarja. Med letom 1540. in 1549. je bil torek na rečeni dan leta 1540. in 1545. Iz tega je razvidno, da omenjeni »q« je začetna črka besede »quinto« in da je bila listina izdana leta 1545.

⁴⁴⁾ Gonars, vas blizu Palmanove.

⁴⁵⁾ Morebiti nam je misliti na »corriceum«, t. j. kraj, kjer se dekllice igranje razveseljujejo. Cfr. Gloss. Kirschii.

habitationis mei notarii, present. ibidem egregio dom. Dominico de sancto Felice notario, magistro Francisco fabro de farina⁴⁶⁾, habitantibus Cormoni, et Hieronymo q. Philippi Parmesani de Fratta et aliis testibus. «

Brata Ivan in Evstahij, sina rajnkega mojstra Leonarda, krznarja v Biljani [»Leonardi pelliparii de Bigliana«], sta prodala Blažu Zaletelu [»Blasio Saletu«] iz Biljane neki travnik za 50 cekinov, kar je razvidno iz listine, izdane dne 26. februarja leta 1544. — Mihael, sin rečenega Leonarda in brat obeh prodajalcev, si je hotel, opiraje se na sorodstvo, pridobiti ta travnik. V ta namen je položil v roke pl. Darija Neonauser-ja iz Kormina 50 cekinov, kar je razvidno iz aktov korminskega sodišča. Pozneje je pa ta Mihael odstopil svoje pravice do tega travnika pl. Krištoforu Rhesaur-ju iz Gorice, ki je hotel nato s pomočjo tožbe od imenovanega Blaža dobiti rečeni travnik. Ker se pa ta Blaž ni hotel pravdati, je prepustil omenjeni travnik Antonui z Cenede [»Antonio de Ceneta«], oskrbniku [»factori«] navedenega Krištofora, proti temu, da je dobil 50 cekinov, cekin po šest liber, za travnik, osem liber za njegovo izboljšanje ter en rajniš [»unum raynensem«] za notarske stroške. — Travnik se je nahajal pri Vipolžah na Ronku [»in pertinentiis Vipulzani in loco dicto Le Ronchiade«] ter je mejil na eni strani ob travnik vipolške cerkve, na drugi ob travnik viteza Konrada Orzonca iz Gorice [»Conradi de Orzono de Goritia equitis«] ter na tretji ob travnik, čegar lastnik je bil »Joannes de Turri de Goritia«.

Notar : Joannes Cisterninus, publ. imp. auct. not. et Cormoni cancellarius.

Št. 158.

1545, dne 11. maja. Dunaj.

Ferdinand, kralj rimski, ogrski in češki itd., naznanja, da ga je pl. Franc grof in baron »vom Thurn vnnd zum Khreicz«,

⁴⁶⁾ Fabro de farina = mlinar.

dedni deželni hofmajster na Kranjskem, njegov svetovalec in in komornik ter glavar goriški, ponižno prosil, da bi potrdil zamenjavo ene kmetije v Dobravljah [»Dobrawlach«] med njim (Thurnom) in kamenjskim župnikom Štefanom Pechlerjem [»Stephan Pechler, dieser Zeit pharer zu Caminäch«]. Pri tej priložnosti je Thurn izročil tudi neki dogovor, ki je bil podpisan od obeh strank⁴⁷⁾. Kralj izjavlja, da se je prepričal po svojih komisarjih, da bi bila ta zamenjava za obe stranki koristna. Tudi je vrednost obeh kmetij skoraj enaka. Zato dovoljuje in tudi potrjuje to zamenjavo, kar sme kot vladajoči gospod in deželni knez tudi storiti. Pravico do desetine od kmetije v Dobravljah naj ima še na dalje rečeni župnik.

Št. 159.

1546, dne 12. februarja. Gorica.

»Anno mill. quingent. quadrag. sexto, indictione quarta, die autem Veneris duodecima mens. Februarii, actum Goricie in stuba domus habitationis magistri Gotardi Zenttgroff pictoris, civis Goritie, present. nobil. dominis Joanne q. d. Leonardi de Ortzono, Georgio Edlinger, Joanne q. d. Leonardi de Doremergo, nobilibus Goritiensibus, magistro Gottardo suprascripto nec non Mathia Sborts q. d. Leonardi Sbortz cive Goritie, testibus.«

Pl. Jakob, sin rajnkega plem. Andreja Savorgnani de Ucellis, meščan in prebivalec videmski, proda v svojem imenu in v imenu svoje matere pl. Magdalene in svojega brata Pantaleona za 260 cekinov, cekin po šest liber, Frančišku, sinu rajnkega Jurija de Egk, bivajočemu v Gorici, neko zemljišče v Kravljju [»terrenum situm in villa et agro ville Craugli«]⁴⁸⁾, potem neko na tem zemljišču sezidano hišo ter še nekatere druge dohodke in pravice. — Nuntius: Mathias Sbortz.

Notar: Petrus de Portis, Goritiae notarius.

⁴⁷⁾ Cfr. št. 153.

⁴⁸⁾ Kravlje (Crauglio) je vas v Furlaniji med Korminom in Červinjanom.

Št. 160.

1546, dne 14. februarja. *Kravlje.*

»Anno mill. quingent. quadrag. sexto, indictione quarta, die autem quartodecimo mens. Februarii, actum in villa Craugli.«

Zgoraj imenovano zemljišče s sezidano hišo in z različnimi dohodki in pravicami (gl. št. 159) se je odstopilo Frančišku de Egk in sicer »praesentibus ad premissa Alexio Hungaro secretario magnificae convocationis Goritiae, Luca Holtzhofel cive Goritiae, Alexandro q. Sebastiani de Cordonono, habitante in villa Romansi, Bulfono fabro q. Justi Jacomini de Tarcento⁴⁹⁾, Colio Driusii ac Belino de Lucha⁵⁰⁾, omnibus habitantibus in Crauglio, testibus habitis, vccatis et rogatis.«

Notar: Petrus de Portis, Goritiae notarius.

Št. 161.

1546, dne 15. februarja. *Videm.*

»Anno mill. quingent. quadrag. sexto, indict. quarta, die autem Lunae quinto decimo mens. Februarii, actum Utini in vico insulae domi infrascriptae dominae, praesent. Jacobo q. Simonis Stephani Caroli de Buya, portatore Utini, et Thoma q. Georgii Gorianitz de Goritia, testibus.«

Plemenita gospa Magdalena, vdova po rajnkem Andreju Savorgnani de Ucellis, potrjuje v svojem imenu in v imenu svojega mladoletnega sina Pantaleona, čegar varuhinja je bila, da je njen sin Jakob dne 21. februarja prodal za 260 cekinov Frančišku de Egk iz Gorice neko zemljišče v Kravlju [»in villa et agro Craulii«]. Rečena gospa je tudi za prokuratorja postavila Marka Antonija de Martiis, bivajočega v Gorici, da bi jo zastran te zadeve zastopal pri sodnji.

Notar: Petrus de Portis na podlagi listine, katero je napravil Josephus Sporenius Scodrensis, not. Utinensis.

⁴⁹⁾ Tarcento je v Furlaniji med Vidmom in Guminom.

⁵⁰⁾ Lucca je mesto na Toskanskem.

Št. 162.

1547, dne 24, aprila, Sv. Križ.
(na dan sv. Jurija.)

Hieronim Issenhausen proda svojemu gospodu Francu grofu in baronu »vom Thurn vnd zum Kreutz« svojo hišo in svoj dvor v mestu Križu⁵¹⁾ tik mestnih vrat [»in der Statt Kreutz gleich neben dem Stator gelegen«, katera je kupil od plemenitega Antona barona »vom Thurn vnd zum Kreutz«.

Št. 163.

1547, dne 12, oktobra. Biljana.

»Anno mill. quingent. quadrag. septimo, indict. quinta, die vero duodecima mensis Octobris, actum Bianę in domo habitationis mei notarii, present. Cociano de Martignacho⁵²⁾, Michaele filio Thomę de Salimbergho⁵³⁾ et Mathia filio Dominici a Robonis de Tumba⁵⁴⁾, testibus ad hec habitis, vocatis et rogatis.

Plemeniti Baldasar, sin Krištofora Resaur-ja iz Gorice, je kot zastopnik svojega očeta, kar je razvidno iz pooblastila [»de procuratorio«] z dne 10. oktobra leta 1547., katero je spisal Ivan Baptist Codessa iz Gonarsa, bivajoč v Gorici, prodal za 62 cekinov, cekin po šest liber, bratoma Pavlu in Blažu, sinovoma rajnkega Leonarda Zaletela iz Biljane [»q. Leonardi Saletheu de Bigliana«, en travnik pri Vipolzah na Ronku [»in pertinentiis Vipulzani in loco dicto Le Ronchiade«, ki je mejil na eni strani ob travnik vipolške cerkve [»iuxta pratum ecclesię Vipulzani«, na drugi ob travnik Konrada Orzonca iz Gorice ter na tretji ob travnik, čegar lastnik je bil »Joannes a Turri de Guritia«.

⁵¹⁾ Sv. Križ v Vipavski dolini, ki je bil nekdanje mesto.

⁵²⁾ Martinjak v Brdih blizu Biljane.

⁵³⁾ Šalimberg pri Biljani.

⁵⁴⁾ Štivan pri Devinu.

Dotični travnik je prej kupil Anton de Ceneta, oskrbnik rečenega Krištofora, od zgoraj imenovanega Zaletela, kar je razvidno iz listine z dne 20. aprila leta 1545. (Gl. št. 157.)

Notar: Presbiter Michael Odorisius Tumbensis, incola Bianę in Collibus.

Št. 164.

1549, dne 27. novembra. Dunaj.

Ferdinand, kralj rimski, ogrski in češki itd., naznanja, da so njegovi notranjeavstrijski regentje in svetovalci v njegovem imenu razsodili prepir med Remigijem Parolinom, bivšim mitničarjem [»Mautner«] v Gorici, kot tožiteljem ter Francem grofom in baronom »vom Thurn vnnnd zum Creutz«, dednim deželnim hofmajstrom na Kranjskem, njegovim (kraljevim) svetovalcem, komornikom in glavarjem poknežene grofije goriške, kot tožencem zastran mitnine [»Mautgelt«] v Gorici. Parolin je trdil, da ga je grof, ko mu je (grofu) proti pobotnici hotel izročiti mitnino, brez kake sodnijske obravnave obdržal na goriškem gradu, mu vzel vse njegove računske knjige in druge zapisnike o mitnini, ga odstavil od službe, zasegel tudi njegovo imetje ter na ta način prelomil pogodbo z dne 20. aprila leta 1543., s katero je bil kot mitničar nastavljen. Grof se je izgovarjal, da Parolin ni v svojih knjigah vestno zaračunjal mitnine; zato je dal po zapriseženem kancelarju Jakobu Campana knjige prinesiti v grad, kjer naj bi se vse prav zapisalo. Parolin je nato izpovedal, da mu je grof s silo vzel knjige, izrezal iz njih nekatere liste ter izradiral ali pa premenil v njih nekatere točke. Grof je trdil, da tega ni storil. Notranjeavstrijski regentje in svetovalci so nato razsodili, da se je grof pregrešil, ker se je polastil knjig ter obdržal Parolina v gradu. Zato naj mu pa povrne škodo ter mu da zadoščenja, ker ga je imel zaprtega ter mu pobral njegove knjige.

(Izv. list. na perg. z enim odtrganim pečatom.)

Št. 165.

1550, dne 3. junija. S. l.

(Torek po sv. Trojici.)

Magdalena, hči Hieronima »von Athimis«, svetovalca rimskega kralja in regenta dolenjeavstrijske vlade, in pa njegove soproge Katarine, ter sedaj soproga plemenitega Lenarta von Sigeszdorff zu Groszwinklhorn, naznanja, da je prejela od svojega očeta tisoč goldinarjev renskih za doto, ter izjavlja, da je s to svoto izplačana njena dedščina, katero bi utegnila kdaj dobiti po svojem očetu ali pa po svoji materi. — Pečatila sta listino »Herbard Freyher von Awersperg« in pa »Lienhard von Sigeszdorff«.

(Izv. list. na perg. z dvema pečatom, izmed katerih je eden (Awerspergov) odtrgan, drugi (Sigeszdorfferjev) pa ohranjen.)

Št. 166.

1551, dne 12. decembra. Videm.

»Anno mill. quingent. quinquag. primo, indictione nona, die vero sabbati duodecimo mensis Decembris, actum Vtini in vico Aquileio in camino domus habitationis infrascripti d. Marii, present. Johanne quondam Baptiste muratoris de Spilimbergo, hospite in dicto burgo, et Michaele filio Thomici decani de Solumbergo, testibus habitis et rogatis.«

Videmski meščan Marius de Coll^{to} (Colloreto?) prepusti Pavlu, sinu rajnkega Lenarda Zaletela iz Biljane v Brdih [»Paulo quondam Leonardi Ziletu de Billiana in Collibus«], kos vrta v vasi Biljani [»in villa Biliano«], ki se je nahajal tik javne poti ter tik vrta in hiš imenovanega Pavla. Nasprotno pa da omenjeni Pavel Zaletel rečenemu Mariju svoj travnik »situm in pertinentiis Oneule in loco dicto Sot Uogriniz«, ki sega na vzhodu do travnika Ludovika, sina rajnkega Avrelija de Strasoldo, na jugu do potoka, ki se zove Reka [»a meridie iuxta rivum

vocatum la Reca«], na zahodu in severu pa do brajde in do travnikov Jurija Vogrinca [»iuxta braidam Jurij Vogrinicz et eiusdem prata«].

Notar: Marcus Antonius Fiducius.

Št. 167.

1553, dne 11. marca. Judenburg.

Ferdinand, kralj rimski, ogrski in češki itd., naznanja, da je že prej dal v fevd Hieronimu von Athimis, svojemu svetovalcu in fevdnemu nositelju [»Lehenntreger«] za Ivanko, hčer rajnke Doroteje in njenega soproga Josipa Raschauerja, razen nekaterih drugih zemljišč tudi neko hišo v mestu Gorici. Ta hiša se je nekdam nahajala med Taferell-ovo in Heidwig-ino hišo⁵⁵), sedaj pa sega na zgornji strani do hiše Otmarja iz Podgrada [»Newhaus«], na spodnji do hiše Franca Josipa barona Egg-a, zadaj do orožarne [»Zeughaus«] in spredaj do javne poti. Imenovana Ivanka je hišo podedovala po rajnkem Rajmundu iz Dornberga. — Kralj Ferdinand pravi, da daje sedaj z dovoljenjem Josipa Raschauerja, očeta in varuha rečene Ivanke ter z vednostjo Hieronima von Athimis, njenega fevdnega nositelja, to hišo v fevd Francu Josipu baronu »zu Egg vnnnd Vngerspach« ter njegovim naslednikom.

(Izv. list. na perg. z enim odtrganim pečatom.)

Št. 168.

1554, dne 13. avgusta. Dunaj.

Ferdinand, kralj rimski, ogrski in češki itd., naznanja, da mu njegova urbarska posestva po pokneženi grofiji goriški nekaj časa sem zarad dolgotrajnih vojska in drugih vzrokov donašajo le neznatno najemnino in zato je sklenil, da se ta

⁵⁵) Cfr. Izvestja Muz. dr., XII, str. 127, 147 in 162

posestva objezdijo, opišejo in poprodado. Zato proda Juriju Gregoriču, sinu Blaževemu, z Vogrskega [»Hungerspach«] in vsem njegovim dedičem eno hišo, v kateri prebiva, potem zraven nje ležeči vrt in njivo, dalje en vinograd pod hišo tik potoka, »Senikh« imenovanega, en travnik na Polju [»Nepaly«], ki daje po pet voz sena, ter še en travnik ravno tam, ki daje po dva dobra voza sena, s pogojem, da imenovani Jurij Gregorič in pa njegovi nasledniki vsako leto okoli velikega šmarna [»zu Maria-schidungtag«] odrajtujejo v njegovem goriškem uradu po devet mer [khaufmasz«] pšenice in devet mer ovs a goriške mere, dve kokoši, deset jajec ter vinsko in žitno desetino od dotičnih pridelkov in pa, da izvršujejo roboto in druge služnosti, ki so že od nekdanj v navadi. Prodajna cena znaša 25 goldinarjev renskih. Če bi Jurij Gregorič ali pa njegovi dediči prodali to zemljo komu drugemu, naj se to zgodi le z vednostjo njegovega (kraljevega) uradnika v Gorici. Tukaj naj se tudi odrajtata deseti penez od tiste svote, za katero bi se našeta zemljišča prodala, ter pol rajnša za napravljanje kupnega pisma, katero naj izgotovi njegov uradnik.

(Izv. list. na perg. z enim odtrganim pečatom. Na listini je tudi podpisan »Sig. Freyher zue Herberstain«.)

Št. 169.

1557, dne 5. oktobra. Dunaj.

Ferdinand, kralj rimski, ogrski in češki itd., naznanja, da so se njegova zemljišča, ki se nahajajo po goriški grofiji, že nekaj časa sem zarad dolgotrajnih vojska in iz drugih vzrokov od njegovih uradnikov oddajala za nezatno najemnino. Zato je potrebno, da se ta zemljišča pregledajo, opišejo in potem poprodado. Za sedaj proda Tomažu Štruklju iz Šempasa dve njivi in zraven ležeči gozdič, ki meri dobro njivo ter daje poldrug voz sena. Ta svet sega do potoka Trebnika [»Trebnekh«], potem do njiv šentmihelske občine [»Sanct Michaels comaun«],

dalje do zemljišča, katero obdeluje Simon Štrukelj, in pa do »gmajne«. Tudi mu proda pol njive v »Seitschitzach«, ki je od vseh strani omejena od »gmajne«. — Zato pa naj Tomaž Štrukelj vsako leto o božiču odrajtuje v njegovem goriškem uradu [»ambt zu Görtz«] po dva rajnša, daje desetino ter izvršuje roboto in vse druge navadne služnosti. Prodajna cena [»verkaufrecht«] znaša šest rajnšev. Če bi Tomaž Štrukelj ali pa njegovi dediči prodali to zemljo komu drugemu, naj se to zgodi le z vednostjo njegovega (kraljevega) uradnika [»amtman«] v Gorici. Tukaj naj se tudi odrajtata deseti penez od tiste svote, za katero bi se posestvo prodalo, ter pol rajnša za napravljanje kupnega pisma, katero naj izgotovi njegov uradnik v Gorici.

Št. 170.

1559, dne 7. junija. Dunaj.

Ferdinand, izvoljeni cesar rimski itd., naznanja, da mu njegova urbarska posestva po pokneženi grofiji goriški nekaj časa sem zarad dolgotrajnih vojska in drugih vzrokov donašajo le neznatno najemnino in zato je sklenil, da se ta posestva objezdijo, opišejo in prodado. Zato proda bratom Andreju, Lenartu in Juliju von Athimis in njih dedičem svoja dva travnika pod Panovcem [»vnder dem Panwald«], katera je prej imel Peter S[...]lodecz in ki dajeta na leto po šest voz sena. Travnika segata do javne poti, do Vrtojvice [»Vertoibicza«]⁵⁰⁾, do nekega drugega njegovega (cesarskega) travnika, katerega ima sedaj Dominik Ricio, ter do zidanega mosta [»Stainerpruggen«]. Zato naj pa rečeni bratje in njih nasledniki vsako leto o božiču plačajo v njegovem (cesarskem) goriškem uradu po en rajnš in 30 krajcarjev davka. Prodajna cena znaša 24 rajnšev. Če bi pa rečeni bratje ali njih dediči prodali ta dva travnika komu drugemu, naj se to zgodi le z vednostjo njegovega

⁵⁰⁾ Panovec je gozd od Gorice proti vzhodu. Blizu njega izvira potok Vrtojvica, ki se blizu Mirna izliva v Vipavo.

(cesarskega) uradnika v Gorici. Tukaj naj se tudi odrajtata deseti penez od tiste svote, za katero bi se imenovana travnika prodala, ter pol rajnša za napravljanje kupnega pisma, katero naj izgotovi njegov uradnik v Gorici.

(Izv. list. na perg. z enim odtrganim pečatom je nekoliko poškodovana. Na listini je tudi podpisan »Sigm. Freyher zue Herberstain«.)

Št. 171.

1559, dnc 7. junija, Dunaj.

Ferdinand, izvoljeni cesar rimski itd., naznanja, da mu njegova urbarska posestva po pokneženi grofiji goriški nekaj časa sem zarad dolgotrajnih vojska in drugih vzrokov donašajo le neznatno najemnino in zato je sklenil, da se ta posestva objezdijo, opišejo in prodado. Z ozirom na to proda bratom Andreju, Lenartu in Juliju von Atimis in njih dedičem svoj travnik v Liškuru [»im Lyczhür«⁶⁷⁾], ki daje na leto en voz sena ter meji ob njegov (cesarski) svet in travnik, katerega imata sedaj Franc Cranschal in pa »Meingo de Colo vom vnnern Thurn«⁶⁸⁾, potem ob »gmajno« in ob potok ki nima imena. Zato naj pa rečeni bratje in njih nasledniki vsako leto o božiču plačajo v njegovem goriškem uradu po 15 krajcarjev davka. Prodajna cena znaša 4 goldinarje renske. Če bi pa rečeni bratje ali pa njih dediči to zemljo prodali komu drugemu, naj se to zgodi le z vednostjo njegovega (cesarskega) uradnika v Gorici. Tukaj naj se tudi odrajtata deseti penez od tiste svote, za katero bi se imenovani travnik prodal, ter pol rajnša za napravljanje kupnega pisma, katero naj izgotovi njegov (cesarski) uradnik v Gorici.

(Izv. list. na perg. z enim odtrganim pečatom. Na listini je tudi podpisan »Sigm. Freyher zue Herberstain«.)

⁶⁷⁾ Liškur je pri Gorici od Panovca nekoliko proti jugu.

⁶⁸⁾ Vom vnnern Thurn« je sedanji Podturen ali Št. Rok v Gorici.

Št. 172.

1559, dne 19. septembra, Kravljje.

»Anno nativ. Dni. mill. quingent. quinquag. nono, indict. secunda, die decima nona mensis Septembris, actum Crauglii in domo mei notarii infrascripti, present. ibidem Vincentio de Pascoletti ac Jacobo q. Matthię Rubei de Crauglio, testibus.«

Antonius de Leonarduciis iz Kravljja [»de Crauglio«] proda za 20 cekinov plemenitemu Leonardu de Athimis, kapitanu grada Porpetto⁶⁹⁾, neki fevdni dohodek v Kravljju, ki donaša na leto dva starja žita.

Notar: Presbiter Joannes Ceruettis, incola Crauglii.

(Dalje sledi.)

Mali zapiski.

Taber na Visokem. V marsikaterih krajih se še vidijo ostanki tabrov, katere so naši predniki obzidali in utrdili ob časih turških napadov v obrambo in varstvo svojega življenja in premoženja. V družih krajih se poizgublajo sledovi takih utrdb, in le imena nekaterih hiš in posameznih zemljišč še spominjajo nanje. Med take kraje je šteti tudi taber na Visokem ob Kokri, katerega naj otmejo popolnega pozabljenja sledeče vrstice. Od Kranja do te vasi teče Kokra nekako v severovzhodni smeri, na Visokem se zavije bolj naravnost proti severu. Ob tem ovinku je zaokrožen prostor obrežja na labornatem čerovju, in tu je bil svoje dni precej prostoren taber. Ob veliki cesti proti gorenjemu koncu vasi stoji Tabrova hiša, za hišo proti kokrnemu bregu vrt, imenovan »na tabru«, konec vrta je bil nekdanj precej globok prekop z nasipom in za nasipom je »Tabrovo brezje«. Na tem brezju do grape, v kateri teče Mlinščica, ki goni od Tupalič do Visokega sedem mlinov in žag, je bil nekdanji taber na bregu med Zormanovim in Krčevim mlinom. Prekop je segal izpred Zormanove hiše do Krčevega vrta, bil je zadnji čas nekoliko zaraščen, in v njem so se potikali rokovnjači. Imeli so rokovnjači tu svoje kurišče, poleg dveh

⁶⁹⁾ Porpetto je od Palmanove proti jugozahodu.

druzih v obližju: v Pikševi loki in za Zormanovo žago. Bo že blizo 70 let, kar je dal tedanji gospodar Tabrovega posestva, Valentin Pavlič, prekop zasuti, breze posekati in svet preorati; zdaj so zasajeni orehi na njem; o tabru ni več sledu. Na robu obrežja med Zormanovim in Krčevim mlinom se je pokazal pred leti kos starega zida v zemlji, ko se je bila skala utrgala, a zdaj se je menda že tudi to skrilo. J. S.

Gaštaj. V 122. številki Ljubljančanke z dne 30. majnika 1902 se je bil nekdo lotil razlage krajevnega imena »Gaštaj« ter razlagal, če sem ga prav razumel, stvar tako, češ da je pravo prvotno ime nemški »Gehstei« t. j. Fußsteig (nicht zu fahren, nicht zu reiten), da je pa ta izraz za pešpot ali stezo, po kateri ni možno ni voziti ni zložno jahati, po ljudski etimologiji izprevržen v Gaßsteig t. j. Geißsteig (kozja pot), in iz tega da je nastal naš kranjski »Gaštaj« ali »Gaštajn«, da je torej začetni razlaganje z obliko »Gehsteig« in da je slovensko (pravzaprav kranjsko) zaznamovanje dotičnega kraja domač vzgled narodovega etimologiziranja. Umgekehrt ist auch gefahren, pravijo. — Pravo razlaganje tega imena se ima po mojem mnenju začetni s kranjsko obliko (slovensko to ime ni!) »Gaštaj«, kajti ravno Gehsteig je kranjskih Nemcev ljudska etimologija. Ljudska etimologija izprevrča namreč preprostemu razumu ne več razumljive besede v pomembne oblike ter oslanja nejasne izraze na jasne in znane, drugačna izprevrčanja besed se pač ne morejo imenovati etimologija. Nemščine nevedčemu Slovencu bi pa bila ravno tako nerazumljiva namišljena oblika »Gehsteig« kakor mu je bil nerazumljiv pravi prvotni »Gasteig«, torej ni imel nobenega vzroka kaj izpreminjati na umljujejšo stran, on je samo nemški Gasteig svojemu organu primerno zasukal v »Gaštaj« ter tako izraz, ki ga ni razumel, ohranil v bolj nepopačeni obliki nego tisti, ki so nerazumljivi jim Gasteig prikrojili v Gehsteig. — Pomeni pa izraz »das Gästeig« toliko kot »klanec, strmi pot« t. j. iz nižjega porečja navkreber na višjo ravan vodeča cesta, Hohlweg, der auf eine Anhöhe, besonders auf ein hohes Flußufer hinaufführt, potem pa sploh: ein Flußufer (eine Anhöhe), worüber so ein Weg geht, stvn. gasteigi, ascensus, steile Anhöhe, jähe Abdachung (Schmeller I, 954; Grimm IV, 1, 1 str. 1604, IV, 1, 2 str. 4218). Kako naj se v tej besedi razlaga prvi zlog, o tem bi se morda dalo različno prekarjati, a toliko mislim, da je gotovo, da z »gehen« (hoditi) ni v nikakršni zvezi. Eni mislijo na črstico »ge«, ki sicer služi pri tvoritvi kolektivnih imen, češ da je Gasteig nastalo iz »Gesteig« mit beispielloser Betonung der Vorsilbe ge und die dadurch eingetretene Enttonung der Nachsilbe. Meni tako brezprilčno razlaganje nič kaj ne ugaja, in prej bi mislil na gah = jäh, steil t. j. strm, ali pa na oni iz »das Gäu (Gau)« v dialektu skrčeni »Ga« = »agus, rus — Gegend, Land — kraj, ravan t. j. nasprotje od mesta in pogorja (Schmeller I, 853; Grimm IV, 1, 1 str. 1518). Toda to je naloga germanistov, da doženó

veljavno razlago starega imena »das Gasteig«. — Po grajščinah in po mestih, kjer je tujec silil in se vrival med čisto slovensko prebivalstvo, imamo še starih iz tujine zanešenih krajevnih imen, ki jih čestokrat niti Nmec sam pozneje ni razumel, a Slovenec jih je (naravno da) zasukal po svoje. N. pr. Blizu Šmarjete na Dolenjskem je grad Klevevž, Klingenfels. Jaz bi prav nič ne dvomil, da je ime Klevevž nastalo iz Klingenfels, kajti -vevž, -fevš iz -fels je dosti jasho, če tudi Kle- iz Klinge- ostane še precej temen. In če bi vprašali po pomenu tega čudnega imena Klingenfels, bi gotovo vsak vitez ljudske etimologije blodil okrog glagola »klingen«, češ to mora biti kaka skalna stena, ki se odlikuje s posebnim odmevom, dasiravno je verjetneje, da nam je izvajati prvi del besede od »die Kling oder Klinge = enge Schlucht, schmaler tiefer Graben (Schm. I, 1334). — To je pa gotovo, da nam v obliki »Klevevž« ni mogoče iskati ljudske etimologije. — V želimeljski dolini od Iga proti Turjaku je gradič, pravzaprav pristavica, ki jo preprosti Slovenci tamošnje okolice imenujejo »Nameršelj«. To ni ljudska etimologija, ampak je samo sinkretistiška oblika, nastala iz predloga »na« in tujega imena »Hammerstill«. Ta Hammerstill najdeš že pri Valvasorju (XI. 274), a že pred več nego 200 leti nemško vzgojeni plemenitaš, kranjski Nmec Valvasor, tega imena ni več razumel. In ker ga ni razumel, bil je takoj na potu ljudske etimologije, dasiravno taki etimologiji ni mogel najti najmanjše opore. Valvasor piše namreč l. c.: »Woher ihm aber der Nam Hammer-still zugewachsen, habe ich weder in Schriften erspühren, noch sonst erfahren können. Es eräugnet sich daherum auch gantz kein Anlass zu dergleichen Namen, angesehen in dieser Gegend kein Hammerwerk oder sonst dergleichen etwas vor dem gewest. — Jaz bi sodil, da to Valvasorju ne več razumljivo ime pomeni toliko kot »gumnišče na pristavi«. — Prvi del seveda nima nič opraviti s kladivom (Hammer), kakor tudi drugi ne z držalom (Stiel). — Das Hammert iz srvn. hāmit pomeni oplot, ograjo, ograjen prostor — pristavo (Umzäunung, Verhau, eingehegter Ort, eingefriedete Wiese — Meierhof) [Schmell. I. 1107 Grimm IV. 308]. Der Till pa pomeni (po Grimmu II, 1101) utrta tla ali gumnišče, der festgestampfte Lehm Boden, area horrei, Dreschboden.

Kakor tedaj v imenih »Klevevž, Nameršelj« ni sledu ljudski etimologiji, tako ga tudi ni v obliki »Gaštaj«. Kakor nam tam ni misliti na »odmevno skalo« ali na »kladvišče«, tako nam tudi tu ne kaže omejevati se na tesno stezo za pešce, po kateri bi niti voznik niti jezdec ne mogel dalje. Gaštaj (das Gasteig) je strmi klanec, ki vodi iz globljega korita tekoče reke na vzvišeni breg, — na pokrajinsko teraso — t. j. in's Gau (Gau = plattes Land).

L. P.

Gotiški ciborij pri Sv. Jakobu v Ljubljani. Gotiških kelihov se jeohranilo na Kranjskem še precej, malo pa je ciborijev iz one dobe.

Pri sv. Jakobu v Ljubljani imajo zanimiv ciborij, ki spada v dobo, ko se je pri nas gotika borila z renesanso. Ta boj se je pri nas vršil okoli l. 1600, torej nenavadno pozno.

Stalce tega ciborija je šesterolistno; na vsakem listu je pa reliefna podoba v renesanški obliki in sicer 1. presladko Ime Jezusovo; črke so že renesanške. 2. angel (genij) držeč v desnici lestvico v levici pa trst;

poleg stoji kelih z vrčkom. 3. angel držeč križ in trnjevo krono, zraven je vrček. 4. grb ljubljanskih škofov. 5. Ime Marijino, Veronikin prt, rokavica, meč, bič, palica s posodo, 6. angel držeč sulico; kleščče, goba, kladivo. Vse te podobe se torej nanašajo na darovavca škofa Hrena, na obdarovance oo. jezuite in na daritev sv. maše oziroma na presv. Rešnje Telo kot spomin krvave daritve Jezusove na križu.

Steblo je šesterostransko in ima med stalcem in jabelkom strešico. Nad strešico je steblo brez okraskov. Jabelko je potlačena kroglja okrašena z nepravilnimi rombi, ki imajo zaokrožene stranice. Nad jabelkom je steblo olepšano z vrezanimi cvetkami, ki se menjajo s cvetnimi čašami.

Kupa je gladka in ima le en obod, ki služi hkrati za oporo pokrovu.

Pokrov je nekoliko potlačena polkrogla, ki ima na vrhu šeststranski gotiški stolpič. Spodaj krasi stolpič šest poznogotških lokov z oslovskim hrbtom, na vrhu pa gotiška cvetka, iz katere se vzpenja križ. Spodaj ima pokrov srebrn obroč, ki je sestavljen iz gotških ali heraldičkih lilij. Na pokrovu je napis z lepimi renesanškimi črkami v treh vrstah.

◦ QVANTVS ◦

HIC ◦ CAPVT ◦ INCLINA ◦ IACET ◦ HIC ◦ ANIMAE ◦ MEDICINA ◦ CREDE
◦ DEVS ◦ TANTVS ◦ IACET ◦ HIC ◦ SVPER ◦ AETHERA ◦

TERRET ◦ LABOR ◦ ASPICE PRAEMIVM ◦ THOMAS ◦ NONVS ◦ EPI-
SCOPVS ◦ LABACENSIS ◦ DD ◦ T ◦ E ◦ L ◦ ANNO D^O MDCIIX AD 1608.

Beseda *quantus* spada po pomenu in radi vjeme na konec, torej »super aethera quantus.«

Ciborij je torej iz l. 1608. Jezuitska kronika v *Rudolfinumu* nam pripoveduje o njem še to. Ad a. 1609. — Rmus Episcopus Labacensis D. Thomas porrexit Collegio benefacere. Curavit pro veteri (ut vocatur) Ciborio, quod 21 ducatis pro nostro templo A^O 1598 comparaverat, quia nimis parvum ac inaequale fuit, hoc anno aliud majus saltem triplo — —. Vetus illud Templo Capucinatorum obtulit. L. 1598 se pa kronika spominja tega starejšega ciborija, ki ga je škof Hren (Cren) daroval, češ da je srebrn in pozlačen ter vreden več ko 40 gld. — Monstranco jim je Hren daroval l. 1612 vredno 100 gld. Žal, da ni več ohranjena. V. Steska.

Štukatorji škofovskega gradu v Gornjem Gradu. Ljubljanski knezoškof Ernest grof Attems (1743—1757) je sezidal v Gornjem Gradu novo cerkev in novo grajsčino. Sobane je dal po šegi tedanje dobe okrasiti s štukom. Iz pobotnice, ki jo je spisal Anton Stämpfl 4. oktobra 1757, izvemo, da so delali trije štukatorji ondi in sicer Anton Stämpfl od 13. junija do 2. oktobra, torej 10 $\frac{1}{2}$ tedna à 2 gld. 30 kr., skupaj 26 gld. 15 kr., Andrej Singer 18 tednov à 2 gld. 30 kr., skupaj 45 gld. in Gal Schmid 13 in pol tedna à 3 gld., skupaj 46 gld. 30 kr. Vsi trije skupaj so torej zaslužili 117 gld. 45 kr. Štukatorji so bili, kakor spričujejo njih imena, sami tujci (Račun v škofijskem arhivu ljublj.). V. Steska.

Naše umetnine v graškem listu Kirchen-Schmuck. Znano je, da izhaja v Gradcu od l. 1870. umetniški list z naslovom: »Der Kirchen-schmuck, Blätter des christlichen Kunstvereines der Diöcese Seckau.« Ta list spada med one redke liste, ki se ozirajo tudi na slovenske kraje.

Lani (letnik 1902. str. 187—194) je izšla v tem listu lepa razprava o kostanjeviškem samostanu »Mariabrunn bei Landstraß«; spisal jo je monsignor Ivan Graus, ki je urednik temu listu. Ker bi utegnilo koga zanimati, katere popise je prinesel ta list o naših umetninah, naj navedem tu dotične članke. Letnik 1873. str. 39 in 40 govori o kranjskih zvonarjih, njih imenih in o letnicah njih delovanja. Letnik 1875. str. 119 ima oceno razstave cerkvenih paramentov v Ljubljani. L. 1879. str. 1 in d. opisuje oglejski dom. Str. 140—142 popisuje župno cerkev v Škofji Loki in Kranju in cerkev v Crngrobu. Spis je naslovljen: Etwas über kirchliche Monumente in Krain. L. 1885. str. 21. i. d., 37 i. d.: St. Primus und Felicianus bei Stein. L. 1886. str. 9—12. St. Peter in Dvor. Str. 19, 38. Alte Gewölbe-Malerei zu Zauchen in Krain. — Str. 113—116 popisuje cerkev v Gornjem gradu. V tem letniku in v prejšnjem popisuje romarsko cerkev na Sv. Gori pri Gorici. L. 1888. str. 14. popisuje v članku »Monstranzenformen aus dem 16. und 18. Jahrhunderte« monštranci v Motniku in Špitaliču. L. 1896. popisuje od 34. strani dalje kranjske kapelice Božjega groba. Naslov spisu je: Das Grab des Welterlösers in seinen mittelalterlichen Nachbildungen. L. 1897. str. 8 i. d. Ein Paar Kapellen bei Bischoflack in Krain. Tu se ozira mimogrede na župno cerkev v Škofji Loki, v Crngrobu in na Suhi, potem pa govori o cerkvah v Spodnjem Bitnju in v Gostečah. Str. 133 i. d. in 145 govori o cerkvi sv. Jakoba v Ljubljani in o tabernakulu iste cerkve. Vse te spise je sestavil Ivan Graus. Pomagali so mu pa zlasti z zgodovinskimi podatki domačini gg. dr. Fr. Stanonik, Jos. Smrekar, Matej Sitar, Jos. Dostal. V. Steska.

Slo v s t v o.

Trstenik. Dragocen prispevek k zgodovini župnij v ljubljanski škofiji je podal kranjski profesor dr. Franc Pernè, ki je pod naslovom »Trstenik« na 88. straneh opisal svojo rojstveno župnijo v gladkem jeziku in z domoljubnim čutom ter izdano knjigo, ponatisnjeno po »Zg. Danici«, sam založil. Zgodovinski podatki v knjigi so zanesljivi, one črtice, ki so zajete iz narodovega življenja in bajeslovja, pa jako zanimive. Še prihodnje čase bodo Trsteničani knjižico z veseljem jemali v roke. Pisatelj se v njej spominja tudi očeta domovine, v Kranju rojenega dr. Janeza Blsiweisa, ki si je privzel, ko je postal plemenit, pridevek Trsteniški, ker so njegovi predniki domovali na Trsteniku. A. K.

V Kelmoraju. Letos je izdala družba sv. Mohorja pod onim naslovom s slikami okrašeno knjigo, v kateri stolni kanonik dr. Andrej

Karlin prav prijetno opisuje svoje potovanje ob Renu in romanje nekdanjih Slovencev v Kelmorajn (Köln am Rhein). Knjiga nudi mnogo, a želeli bi še več čitati o dogodkih v onih krajih, ki so bili nekdanj v precej tesni zvezi z našo domovino. Ko se je pisatelj vozil mimo starega Agunta, bi se bil lahko spominjal ne-le »naših grobov«, ampak tudi slavne zmage, katero so l. 611. naši predniki ondi dosegli nad Bavarci. Pri Intihi bi mu bili lahko na misel prišli Soričani, ki so se do zadnjega časa spominjali z darovi svojega prvotnega bivanja v Pustriški dolini. Tudi slovenski altar sv. Cirila in Metoda v Cahenu bi bil lahko obširneje omenjen. Skoro gotovo je pa družba sv. Mohorja pisatelju začrtala bolj ozke meje, in res je knjiga tudi v teh mejah vse hvale vredna. A. K.

Gradivo za zgodovino Slovencev v Srednjem veku. Zbral dr. Franc Kos, c. kr. profesor. Vsi Slovenci so osupnili, ob jednom se pa iz srca razveselili, da se je »Leonova družba« v Ljubljani lotila težavnega dela, ki je velikanske pomembe za naš narod, ko je začela izdajati omenjeno »Gradivo«. Letos je izdala prvo knjigo, obsegajočo na 80 + 415 straneh zgodovino Slovencev od l. 501 do 800. Prav je, da se je takó važnega dela poprijel prvi strokovnjak na polju slovenske zgodovine, dr. Franc Kos. Že njegovo ime nam je porok, da bo knjiga lahko prestala kritiko pred vesoljnim znanstvenim svetom, in njegova energija nam jamči, da prvi zvezek ne bo ostal osamljen. Tudi »Muzejsko društvo« je lahko ponosno, da so Kosovi članki v »Izvestjih« nekoliko pripomogli k misli, da naj se vse lepo gradivo starejše slovenske zgodovine zbere in izda celotno v jedni knjigi. V temeljitih člankih je pisatelj podal v uvodu zgodovinski pregled o razmerah pred prihodom in o prihodu Slovencev v svojo sedanjo domovino. Tudi manj izobraženi Slovenci bodo te članke čitali s slastjo. Zgodovinarje bo pa posebno zanimalo znanstveno, v obliki registrov urejeno gradivo, posneto iz neštevilnih, deloma doslej neznanih historičnih virov. Tu se očitno kaže pisateljeva točnost in učenost, kakršni se nahajati le v knjigah, katere izdajajo cesarske akademije. Z mnogim trudom je bil tudi sestavljen dodani natančni imenik vseh krajev in oseb, omenjenih v knjigi. Kritiko pisati o taki knjigi ni lahko, ker bi moral kritik iskati daleč na okoli vire, katere si je v teku let nabavil požrtvovalni dr. Kos na svoje stroške. Malo hibico smo pri pregledovanju zapazili na str. XXXVII., kjer je rečeno, da so Slovenci premagali okoli l. 611. bavarskega vojvoda Tasila; moralo bi stati: Garibalda. Tudi zunanja oblika knjige je sijajna. Upamo, da si knjigo nabavijo vsa učena slovanska društva in vsi slovenski razumniki.

A. Koblar.

Slavjanovedenie v 1901. godu. S pomočjo mnogih sodruđnikov v slovanskih deželah je carska akademija znanosti v Petrogradu letos izdala sistematično kazalo spisov o jezikoznanju, literaturi, etnografiji in

zgodovini, ki so prišli na svetlo o slovanskih narodih v letu 1901. Knjiga obsega 22 + 236 strani in je dokaz, kako krasno procvita slovanska veđa in kako temeljito so se začeli spoznavati Slovani. A. K.

Vizantija i Srbi. (Византия и Срби). Napisao St. Stanojević. Knjiga prva. U Novom Sadu. Izdanje Matice Srpske. 1903. (Str. V + 242.) Cena 2 K 50 h.

Tako se glasi naslov knjigi, katero je pred kratkim izdala Matica Srbska v Novem Sadu. Tej knjigi bode sledilo še devet drugih, v katerih hoče pisatelj opisati vpliv Bizantincev na Srbe od prihoda Slovanov na Balkanski polotok pa do začetka turške oblasti. Ta doba obsega v zgodovini srbskega naroda deset stoletij. V prvih petih stoletjih so se Srbi borili z Bizantinci, da so si ohranili svojo narodnost in svojo samostalnost; v naslednjih petih stoletjih se je bizantinski vpliv zmanjšal, a na drugi strani se je vpliv drugih kulturnih narodov povečal.

Prva knjiga, ki je sedaj izšla, obsega tri dele. V prvih dveh govori pisatelj o najstarejših prebivalcih na Balkanskem polotoku, o Tračanih, Ilirih in Grkih, nato o Rimljanih, ki so si ves polotok osvojili, o ljudskem preseljevanju ter sploh o dogodkih, ki so se na rečnem polotoku vršili pred prihodom Slovanov.

V tretjem oddelku (str. 133—242) nam opisuje prodiranje Slovanov, Bolgarov in Avarov na Balkanski polotok v šestem stoletju. V tem oddelku govori večinoma o tistih dogodkih, ki so bili pred petimi leti opisani v *Izvestjih Muzejskega društva*. Dotični sestavek pisatelju ni ostal neznan ter ga je vestno uporabljal. Na koncu vsakega oddelka se nahajajo odstavki, v katerih pisatelj kritično razpravlja o raznih virih ter o pomožnih spisih in knjigah.

Reči moram, da bode ta knjiga dobro služila zgodovinarjem in tudi drugim izobraženim čitateljem. Pisatelju so znani stari istočasni viri in tudi novejša zgodovinska literatura v tej dobi. Vsako trditev je pisatelj prej dobro premislil, preden jo je zapisal. Ker je knjiga jako popularno pisana, jo lahko brez težave razumejo tudi izobraženi Slovenci.

Dr. Fr. Kos.

Izdaje in zalaga »Muzejsko društvo za Kranjsko.«

Natisnili J. Blašnikovi nasledniki v Ljubljani.